

CESTY K PROSPERITĚ

MIGRACE A ROZVOJ
V ČESKÉ REPUBLICE

Autorem studie je Tomáš Jungwirth.

K vydání studie přispěly Klára Boumová a Jana Harušťáková (Charita Česká republika).

Konzultace a editace textu: Olga Kadyшева, Patrick Taran a Piyasiri Wickramasekara (Global Migration Policy Associates – GMPA), Davide Gnes a Shannon Pfohman (Caritas Europa).

Studie je součástí tříletého projektu MIND – Migration. Interconnectedness. Development (Migrace. Propojenost. Rozvoj) financovaného Evropskou komisí (DG DEVCO). Jeho cílem je zvýšit povědomí veřejnosti o vztahu mezi udržitelným rozvojem, migrací a rolí Evropské unie v oblasti rozvojové spolupráce.

Do projektu MIND, řízeného Charitou Rakousko, jsou zapojeny následující organizace:

Charita Bavorsko (Německo), Mezinárodní charita Belgie, Charita Bulharsko, Charita Česká republika, Caritas Europa, Charita Itálie, Cordaid (Charita Nizozemsko), Charita Portugalsko, Slovenská katolická charita, Charita Slovinsko a Charita Švédsko.

Pro více informací k projektu MIND sledujte kampaň:

Korektura: Jan Jaroš

Z anglického originálu přeložil: Tomáš Jungwirth

Grafický design: Vanden Broele Group s přispěním Leticie Lozano (Caritas Europa)

Grafická úprava: Kateřina Novotná

Ilustrace na obálce: Jean Bernard Boulnois

Tisk: Tisk Pětka s.r.o.

Vytištěno na certifikovaném papíru z obnovitelných zdrojů.

Vydala Charita Česká republika, Vladislavova 12, 110 00 Praha 1, v květnu 2019.

Tato publikace vyšla v rámci projektu MIND financovaného z programu Evropské unie pro vzdělávání a osvětu (Development Education and Awareness Raising – DEAR). Informace obsažené v této publikaci nemusí nutně odrážet postoj či názor Evropské unie.

Charita si vyhrazuje právo nenést odpovědnost za správnost a úplnost informací uvedených v této publikaci. Nároky týkající se odpovědnosti za škody způsobené použitím jakýchkoli poskytnutých informací, včetně informací, které jsou neúplné nebo nesprávné, budou proto zamítnuty.

OBSAH

PŘEDMLUVA	5	F. Nedostatky azylového systému a chybějící přístup k ochraně	29
SHRNUTÍ	7	G. Přístup veřejnosti k migrantům a uprchlíkům	30
KAPITOLA 1		H. Další zjištění z průzkumu mezi mongolskými pracovníky	31
VIZE A HODNOTY SPOLEČNÉHO DOMOVA	9	I. Překážky v zemi původu	31
A. Migrace	10	J. Role výroby a vývozu zbraní z ČR	32
B. Rozvoj	10		
C. Migrace a rozvoj	11		
KAPITOLA 2		KAPITOLA 6	
ÚVOD NÁRODNÍ ZPRÁVY	13	PŘÍLEŽITOSTI PRO ROZVOJ SAMOTNÝCH MIGRANTŮ, PŘÍSPĚVEK MIGRACE K ROZVOJI A SDÍLENÉ ODPOVĚDNOSTI	33
KAPITOLA 3		A. Integrovační snahy	34
NÁRODNÍ MIGRAČNÍ KONTEXT	15	B. Vnější aspekty	34
A. Základní čísla	15	KAPITOLA 7	
B. Emigrace z České republiky	18	POZNATKY A ZÁVĚRY	37
C. Řízení migrace	18	A. Posílené řízení migrace	37
KAPITOLA 4		B. Zlepšení sběru dat k porozumění vztahu mezi migrací a rozvojem	38
JAK MIGRACE A MIGRANTI PŘÍSPÍVAJÍ K ROZVOJI	21	C. Zjednodušení zákonů a zkrácení řízení	38
A. Rozvoj v České republice jako hostitelské zemi migrantů	21	D. Ochrana pracovních a sociálních práv migrantů	38
1. Účast cizinců na trhu práce: zachránčí české ekonomiky	21	E. Integrace a služby	39
2. Účast migrantů na sociálním systému	24	F. Azylový systém poskytující ochranu potřebným	39
3. Účast migrantů na dalších formách rozvoje	24	G. Boj s rasismem a xenofobií	39
B. Rozvoj v zemích původu migrantů	25	H. Změna vnějších politik	40
1. Remitence	25	KAPITOLA 8	
2. Další formy rozvoje	26	DOPORUČENÍ	41
KAPITOLA 5		LITERATURA	43
PŘEKÁŽKY PLNÉHO VYUŽITÍ ROZVOJOVÉHO POTENCIÁLU MIGRANTŮ	27		
A. Rozpor mezi slovy a skutečností	27		
B. Nedostatky v řízení migrace	27		
C. Utilitární přístup k pracovní migraci a rozpor mezi dovednostmi a příležitostmi	28		
D. Nedůstojná práce, vykořisťování a zneužívání migrantů	28		
E. Chybějící integrovační podpora	29		

PŘEDMLUVA

Předkládáme vám studii, ve které analyzujeme migrační situaci v České republice a ukazujeme, že migrace může být nositelem pozitivních hodnot, pokud využijeme její rozvojový potenciál. Slovo migrace se po takzvané uprchlické krizi stalo v českém kontextu slovem výbušným, spojeným s negativními emocemi, jako je strach a pocit ohrožení. Většina veřejných debat, ve kterých zazní slovo migrace, se okamžitě stáčí od faktů k dojmům a padají mnohé kategorické soudy. Je paradoxní, že tyto obavy v české společnosti výrazně rezonují i nyní, kdy neregulérní vstupy do EU tvoří necelých 15 % a velká část migračních toků do EU je plně regulována a řízena vládami jednotlivých států. Ve vyostřené debatě se často opomíjejí nejen životní osudy těch nejpotřebnějších, kteří hledají útočiště, ale i prostá realita toho, že naše ekonomika je v mnoha ohledech závislá na pracovní síle ze zahraničí. Pro udržení ekonomického růstu navyšuje česká vláda již několik let kvóty na příjem zahraničních pracovníků. Pracovní migranti často investují nemalé prostředky a dlouho čekají na vyřízení příslušných povolení, aby mohli jít za svým snem a lépe tak zabezpečit sebe a svou rodinu. Jejich cíl je stejný, jako cíl nás všech: důstojný život s dostatkem příležitostí pro celkový rozvoj sebe a svých blízkých.

V době, kdy veřejnou debatu ovládaly obrázky žadatelů o azyl z Blízkého východu a Afriky, stejně jako často nenávislná vyjádření politických představitelů, se česká migrační realita proměnila odlišným, avšak také zásadním způsobem. Zatímco počet žádostí o azyl zůstal nízký během celé tzv. uprchlické krize, země v důsledku nedostatku domácí pracovní síly zaznamenala bezprecedentní nárůst objemu legální pracovní migrace, zejména z východní Evropy a jihovýchodní Asie. Česká republika je tak na cestě stát se klasickou imigrační zemí.

Předkládaná zpráva usiluje o bližší analýzu této skutečnosti z rozvojového hlediska. Zamýšlí se tedy nad tím, co migrace ve stávající podobě přináší České republice, jejím občanům i samotným migrantům. Zároveň zkoumá i situaci českých občanů žijících v zahraničí, stejně jako přeshraniční aktivity české vlády spojené s migrací.

Už dávno nejsme uzavřená a izolovaná země, a přestože rádi využíváme výhod globalizovaného světa, volného pohybu osob a věcí, máme v sobě ukrytý strach z cizího a neznámého. Tento strach je přirozený a pramení z našich nejhlubších instinktů. Ale je vlastní všem lidem dobré vůle po celém světě, že ho prostřednictvím kultury a civilizace překonáváme a usilujeme o dobré soužití s druhými. Migrace je nedílnou součástí dnešního globalizovaného světa a nelze ji přehlížet a předstírat, že se nás netýká a že ji ze svých životů můžeme vytěsnit. Náš společný domov, planeta Země, a všechny současné globální výzvy vyžadují plnou pozornost a zapojení každého z nás.

*Klára Boumová
migrační koordinátorka Charity Česká republika
květen 2019*

SHRNUTÍ

Cílem této zprávy je nabídnout aktuální pohled na migrační otázky v České republice v kontextu lidského rozvoje. Zaměřuje se především na pracovní migraci a integraci cizinců, ale dotýká se také azylové problematiky včetně širší evropské agendy.

Z provedené analýzy jasně vyplývá, že migrace ve své současné podobě je významným přínosem pro české hospodářství, a dokonce zachraňuje mnoho podniků před neschopností dostát smluvním závazkům. Počet cizinců pracujících v technologických odvětvích je na vzestupu. Migrující pracovníci dále pomáhají ulehčit zdravotním a sociálním službám, které dlouhodobě trpí nedostatkem zaměstnanců, a tím zajišťují jejich dostupnost pro celou populaci. Cizinci navíc hrají nenahraditelnou roli v českém kulturním životě. Migranti druhé generace se stávají čím dál viditelnějšími jako inovátoři, myslitelé a podnikatelé.

Mezi klíčová zjištění o cizincích bydlících v Česku patří, že jsou většinou v první řadě nahlíženi jako levná pracovní síla. Zaměstnavatelé, veřejné instituce i společnost jako taková se příliš nestarají o práva cizinců. Nepřátelsky naladěné veřejné mínění, i když méně vůči pracovníkům migrujícím z „tradičních“ zemí původu, situaci dále zhoršuje. A zatímco některé restriktivní návrhy novel zákonů z posledních let byly odmítnuty Parlamentem České republiky nebo zrušeny Ústavním soudem, jiné se podařilo prosadit a další jsou stále předkládány politickými silami, které se snaží sbírat body díky hraní protiimigrační karty. V této souvislosti je třeba připomenout, že právní předpisy upravující pobyt a práci v České republice jsou tak komplikované, že často i zkušení právníci mají potíž jim porozumět.

Pokud jde o azylové záležitosti, uplynulé roky přinesly i pozitivní změny z hlediska nakládání s uznanými uprchlíky – zejména byl vytvořen individualizovaný Státní integrační program. Na druhou stranu, poměr udělené mezinárodní ochrany vůči počtu žádostí zůstává velmi nízký, rodiny

s dětmi jsou stále umísťovány do detenčních zařízení a tzv. pushbacky na pražském letišti jsou přetrvávajícím problémem. Tvrdý odpor české vlády vůči unijním kvótám na relokaci uprchlíků vedl zároveň ke stále trvajícím pozastavení programů pro přesídlování potřebných ze třetích zemí. A přes některé zajímavé projekty pomoci uprchlíkům a dalším migrantům v zahraničí směřují značné objemy peněz na sekuritizační a represivní opatření pod vlajkou údajné „pomoci v zemích původu a tranzitu“.

Zpráva uzavírá, že objem pracovní migrace zůstane v blízké budoucnosti vysoký. Česká republika se ve skutečnosti rychle stává typickou imigrační zemí. Na druhou stranu do ČR stále přichází více remitencí, než z ní odchází, jelikož menší počet českých občanů žijících v zahraničí a jejich potomků posílá domů značné objemy peněz. Klíčovou otázkou aktuálně zůstává, zda lze dlouhodobě předejít sociálnímu vyloučení a prostorové segregaci migrantů, jestli existuje dostatek politické vůle a prostředků k vytvoření integračních programů na míru, nebo zda bude tendence se vrátit k dočasným gastarbeiterským programům, které už byly dávno opuštěny ve většině evropských zemí. Příští ekonomická recese poslouží jako zátěžový test pro životaschopnost systému, jak je v současnosti nastaven.

KAPITOLA 1

VIZE A HODNOTY SPOLEČNÉHO DOMOVA

V své encyklice *Laudato si' – O péči o společný domov* (2015) papež František připomíná, že planeta Země je „naším společným domovem“, a že tedy musíme hospodářské, sociální, politické a ekologické výzvy řešit společně a celistvým způsobem (CAFOD et al. 2018). Vyloučení a chudoba, války, globální nerovnosti, změna klimatu, neudržitelná spotřeba a růst – stejně jako vysídlení a migrace – vyžadují naši plnou pozornost a zapojení. Encyklika se záhy stala páteřním dokumentem pro církevní sociální služby, stejně jako rozvojové agentury po celém světě, a dostalo se jí pozornosti nejen v římskokatolické církvi. V jednotlivých národních a společné evropské publikaci „Common Home“ Charita staví na papežově poselství a usiluje o prozkoumání komplexních vztahů mezi migrací a rozvojem skrze etický rámec respektující lidská práva a důstojnost.

Pro Charitu je přístup vycházející z centrality člověka a jeho práv zásadní pro tvorbu práva, politik a praxe. Etický výklad vztahu mezi migrací, rozvojem a osobností člověka je nezbytný pro zarámování vize a cílů této publikace. Vize, aktivity a postoje Charity mají kořeny v právních a politických nástrojích, zejména pak v křesťanských hodnotách a učení církve. Tyto hodnoty a učení staví na uznání lidské důstojnosti, rovnosti pro všechny a nezadatelnosti lidských práv jakožto klíčových morálních zásadách pro zajištění mírového soužití a nutného blahobytu všech lidí a národů na této planetě. Související mezinárodní právní nástroje a politické rámce zahrnují: Všeobecnou deklaraci lidských práv (VDLP) a osm základních lidskoprávních paktů a úmluv OSN^[1], Úmluvu o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a protokol z roku 1967, a Mezinárodní pracovní standardy určující zásady a práva vedoucí k důstojné práci. Agenda OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a Nová městská agenda patří k nejrelevantnějším globálním politickým rámcům.

Sociální nauka církve je pak doktrínou vytvořenou římskokatolickou církví pro oblast sociální a ekonomické spravedlnosti.

V *Laudato si'* (2015:12) papež František prohlásil, že „naléhavá výzva chránit náš společný domov zahrnuje snahu přivést celou lidskou rodinu dohromady v hledání udržitelného a uceleného rozvoje“. Papež dále vyzval k dialogu všech lidí o tom, „jak ovlivňujeme budoucnost naší planety“ (2015:12), a zpochybnil současný model rozvoje a stávající situaci světového společenství, kde je nespravedlnost běžnou věcí a stále více lidí nemá zaručena svá základní lidská práva. To znamená „upřednostnění nejslabších členů společnosti jako způsobu zajištění rozvoje“ (CAFOD et al. 2018:16).

Lidská práva mohou být definována jako ochrana jednotlivců a skupin zaručená mezinárodním právem před vnějšími zásahy do jejich základních svobod a lidské důstojnosti. Lidská práva jsou *nezadatelná* a nelze je nikomu upřít nebo odebrat z žádného důvodu, a to včetně jejich právního nebo migračního statusu. Jsou *univerzální* ve smyslu, že se aplikují na všechny a všude. Lidská práva zahrnují občanská, kulturní, ekonomická, politická a sociální práva, která jsou *nedělitelná*, tj. různé soubory práv mají srovnatelný význam pro lidský rozvoj a blahobyt. Lidskoprávní nástroje a obyčejové mezinárodní právo vytvářejí tři zastřešující povinnosti států: respektovat, chránit a naplňovat tato práva.

A. Migrace

Migrace je nedílnou součástí dnešního globalizovaného světa. V širokém pojetí představuje pohyb lidí z jednoho místa pobytu na druhé. Zatímco pojem migrace zahrnuje i pohyb v rámci hranic jednoho státu – z venkova do měst či z jednoho místa na druhé pod jinou samosprávou, tato studie se zabývá výhradně mezinárodní migrací. Mezinárodní migrace je specifickou právní, politickou a sociální kategorií, která zahrnuje osoby přesouvající se ze státu, jehož jsou občany se vším, co k tomu náleží, do dalších zemí. Jejich práva, stejně jako přístup k sociálnímu systému či národní identita v cílové zemi často nejsou plně chráněny a kulturně-společenská paradigmatata se mohou významně lišit od těch v zemi původu.

Přestože neexistuje mezinárodní normativní definice migrace, mezinárodní úmluvy zakotvily uznané definice *uprchlíků* a *migrujících pracovníků* a *členů jejich rodin*, s tím, že druhé jmenované se aplikují na téměř všechny mezinárodní migranty. Definice uprchlíka v Úmluvě z r. 1951 a Protokolu z r. 1967 zní: Osoba, „*kteřá se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů.*“^[2] Všechny členské státy EU ratifikovaly jak Úmluvu z r. 1951, tak protokol z r. 1967.

Úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin (ICRMW) uvádí, že: „*pojem 'migrující pracovník' odkazuje k osobě, která bude, je nebo byla zapojena do výkonu práce za odměnu ve státě, jehož není občanem.*“^[3] Úmluva rozlišuje mezi *přihraničním pracovníkem, sezónním pracovníkem, námořníkem, příbřežním pracovníkem, cestujícím pracovníkem* a dalšími specifickými kategoriemi migrujících pracovníků. ICRMW připomíná, že základní lidská práva náleží také všem rodinným příslušníkům migrujících a lidem závislým na migrujících pracovnících. Údaje Mezinárodní organizace práce (ILO) ukazují, že téměř všichni mezinárodní migranti, bez ohledu na důvody, které je vedly k migraci, se stávají ekonomicky aktivními – jako zaměstnanci, živnostníci nebo prostřednictvím jiných aktivit vykonávaných za odměnu.

Specifické definice a statistické standardy, které umožňují získání spolehlivých a srovnatelných dat o mezinárodních migrantech, byly přijaty pod hlavičkou OSN a jsou využívány většinou národních vlád. Pro statistické účely je *mezinárodní migrant* definován jako „osoba, která pobývá v zemi odlišné od země svého narození či občanství po více než jeden rok, bez ohledu na příčiny a motivace vedoucí k migraci a na právní postavení v cílové zemi“. V současnosti je na světě odhadem 260 milionů lidí pobývajících v zemích

odlišných od té, kde se narodili, nebo které mají občanství.^[4] Toto číslo však nezahrnuje osoby krátkodobě navštěvující jinou zemi jakožto turisté, z důvodu služebních cest či pracovníky v dopravě, kteří nezměnili své místo trvalého pobytu. Mnoho dalších osob v dočasném, krátkodobém nebo sezónním zaměstnání či pobytu tak není zahrnuto do statistik OSN o *migrantech*, a to ačkoli často splňují definici *migrujícího pracovníka*. Pro přesnou analýzu propojenosti migrace a rozvoje využívá Charita široké chápání migrace, zahrnující všechny uprchlíky a žadatele o azyl, stejně jako všechny migrující pracovníky a členy jejich rodin.

B. Rozvoj

Závazek nezapomenout na nikoho a zaručit lidská práva všech lidí je úhelným kamenem Rezoluce Valného shromáždění OSN 70/1 „*Proměňujeme náš svět: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030*“ obsahující Deklaraci a 17 Cílů udržitelného rozvoje (SDGs), přijaté 25. září 2015. Tento dokument podpořilo všech 193 členských států OSN, které v něm vyjádřily svou společnou vizi a závazek vůči „*světu univerzálního respektu k lidským právům a důstojnosti, právnímu státu, spravedlnosti, rovnosti a nediskriminaci; respektu k rase, etnicitě a kulturní odlišnosti; a rovným příležitostem umožňujícím plnou realizaci lidského potenciálu a příspěvku ke sdílené prosperitě. Svět, který investuje do svých dětí a ve kterém každé dítě vyrosté bez násilí nebo vykořisťování. Svět, ve kterém každá žena a dívka má rovná práva a kde byly odstraněny všechny právní, sociální a ekonomické bariéry k jejich rozvoji. Spravedlivý, tolerantní, otevřený a sociálně inkluzivní svět, který naplňuje potřeby těch nejohroženějších.*“^[5]

Agenda 2030 vedla ke změně paradigmatu ve vnímání rozvoje. Udržitelný rozvoj se týká všech států na planetě Zemi; ochrana životního prostředí a odstraňování nerovností jsou chápány jako klíčové rozvojové cíle; mír a sociální spravedlnost jsou nahlíženy jako nezbytné komponenty univerzální rozvojové agendy; je zdůrazněna potřeba závazků a účasti všech skupin v rámci všech společností a států k dosažení všeobecného rozvoje. Nový celosvětový konsenzus o rozvoji je zakotven ve *Všeobecné deklaraci lidských práv* a základních lidskoprávních smlouvách. Pokud tedy státy nedosáhnou pokroku v naplňování lidských práv všech lidí, nemůže dojít ani k dosažení SDGs.

Pojem *rozvoj* zahrnuje prostředky produkce, síly, kapacity, organizaci a produkci zboží, služeb, technologie a znalostí nezbytných pro dosažení lidské obživy a blahobytu. Jeho součástí je vytváření prostředků pro: těžbu a transformaci zdrojů; produkci zboží, služeb a znalostí; vytváření infrastruktury pro produkci, dopravu a distribuci;

reprodukcí kapitálu, stejně jako dovedností a práce; a zajištění lidského blahobytu ve smyslu bydlení, výživy, zdravotní péče, vzdělání, sociální ochrany a kultury v širokém smyslu slova (Taran 2012).

Charita pracuje s konceptem **celistvého lidského rozvoje**, který dává lidskou osobnost do středu rozvojového procesu. Lze jej definovat jakožto všeobjímající přístup beroucí v úvahu blahobyt každé osoby a všech lidí v sedmi různých dimenzích. Zaprvé *sociální* dimenzi, zaměřující se na kvalitu života z hlediska výživy, zdraví, vzdělání, zaměstnání, sociální ochrany a sociální participace, stejně jako rovnosti a nediskriminace bez ohledu na důvody. Zadruhé dimenzi *práce a vzdělečné aktivity* jakožto základních prostředků zajištění obživy pro sebe a svoji rodinu. Zatřetí dimenzi *ekologickou*, která odkazuje k respektu vůči zdrojům a zaručení kvality života pro budoucí generace při naplňování potřeb současné generace. Začtvrté *politickou* dimenzi zahrnující témata jako existence právního státu, respekt k lidským právům, demokracii jakožto zastupitelský a participativní nástroj. Zapáté *ekonomickou dimenzi* odkazující k úrovni HDP a distribuci příjmů a bohatství, udržitelnosti hospodářského růstu, strukturu ekonomiky a zaměstnání, míře industrializace a vyspělých technologií, a schopnosti státu získat zdroje mj. pro zajištění služeb a sociální ochrany. Zašesté *kulturní* dimenzi, která se zabývá identitou a kulturním vyjádřením komunit a národů, stejně jako možnostmi interkulturního dialogu a propojení kultur a identit založeného na vzájemném respektu. Zasedmé *duchovní* dimenzi. Tyto dimenze v souhrnu podtrhují celistvý přístup k rozvoji (Caritas Europa 2010). V souladu se *Sociálním učením církve* vyžadují sociální nerovnosti koordinovanou aktivitu všech lidí a celé společnosti, stejně jako vlád ve všech zemích v zájmu lidství, a to na základě dvou premis: 1) sociální otázky jsou globálního charakteru, 2) socioekonomické nerovnosti jsou nebezpečím pro mír a společenskou soudržnost. V tomto smyslu je rozvoj vlastní země i ostatních zemí společnou starostí nás všech – lidského společenství.

C. Migrace a rozvoj

Vztah rozvoje a *migrace* je staletí stará právní, politická a praktická otázka. Rozsáhlé nucené a dobrovolné pohyby lidí od 17. století dále vedly k zalidnění amerického severu a jihu, stejně jako vznikajících evropských národních států.

Od konce druhé světové války byly migrace a rozvoj předmětem intenzivních diskusí politiků, vědců, občanské společnosti a veřejnosti. Papež Pius XII. věnoval apoštolskou konstituci „migrantům, cizincům a uprchlíkům všeho druhu, kteří jsou kvůli obavám z pronásledování nebo strádání nuceni opustit svoji vlast“ (Exsul Familia 1952),

potvrzující, že migranti a uprchlíci mají právo na důstojný život, a tedy i **právo migrovat**.

Migrace se stala pilířem rozvoje v řadě regionů během jejich integrace, zejména Evropského hospodářského společenství následovaného Evropskou unií. Od 70. let 20. století byla migrace klíčem k rozvoji skrze regionální systémy volného pohybu osob ve střední, východní a západní Africe. Od 20. let 20. století velké pohyby obyvatelstva – část z nich nucených – v bývalém Sovětském svazu podpořily průmyslový a zemědělský rozvoj napříč jeho tehdejšími dvanácti republikami.

Podpořen geopolitickými událostmi s významným dopadem na lidskou mobilitu se vztah migrace a rozvoje dostal do středu současné politické, ekonomické a sociální debaty. Prvním celosvětovým rozvojovým rámcem, který uznal roli migrace a jejího nesmírného příspěvku k celosvětovému udržitelnému rozvoji, byla Deklarace a Akční program Mezinárodní konference o populaci a rozvoji v Káhiře v roce 1994. Současným zastřešujícím rámcem je již zmíněná Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 a její Cíle udržitelného rozvoje. Migrace a rozvoj jsou explicitně zmíněny v cíli 10.7 o „bezpečné, legální a odpovědné migraci a mobilitě“, ale více než 44 dílčích cílů v rámci 16 ze 17 SDGs se vztahuje na migranty, uprchlíky, migraci jako takovou, nebo situace vedoucí k migraci (Taran et al. 2016). Nová městská agenda přijatá v Quitu v říjnu 2015 věnuje ještě explicitnější pozornost migrantům, uprchlíkům a vnitřně vysídleným osobám v kontextu rozvoje měst, kde většina migrantů a uprchlíků pobývá.

V roce 2016, ve stínu závažných a vleklých konfliktů na Blízkém východě a v jižní Asii vedoucích ke kolapsu účinné ochrany pro uprchlíky v sousedních zemích, přijaly členské státy OSN *Newyorskou deklaraci o uprchlících a migrantech*^[6], v níž volají po zlepšení globálního řízení migrace a po uznání mezinárodní migrace jakožto cesty k rozvoji jak zemí původu, tak zemí cílových. *Globální kompakt pro bezpečnou, řízenou a legální migraci (GCM)*, přijatý na mezivládní konferenci v marockém Marrákeši v prosinci 2018, a *Globální kompakt o uprchlících (GCR)* rozpracovaly tyto principy a navrhly cesty k jejich implementaci skrze politický dialog a právně nezávazné nástroje. Oba kompaky byly přijaty Valným shromážděním OSN v prosinci 2018.

Charita vnímá, že stále více lidí je nuceno opustit jejich země původu nikoli jen z důvodu konfliktu a pronásledování, ale i kvůli jiným existenčním hrozbám. Tyto zahrnují chudobu, hlad, nezaměstnanost a absenci důstojné práce, chybějící dobré vládnutí, absenci přístupu ke vzdělání a zdravotní péči, stejně jako dopady klimatické změny. **Nucená migrace** v pojetí Charity zahrnuje veškeré migrační

pohyby, ve kterých je přítomen prvek donucení. Lidé prchající před konflikty a pronásledováním samozřejmě mají specifický nárok na mezinárodní azylovou ochranu. Charita dále připomíná, že většina migrace v rámci Evropy a do Evropy odráží objektivní rozvojové potřeby členských států EU z hlediska přilákání pracovní síly a konkrétních kvalifikací ze zahraničí. Tato poptávka pramení z rychlého technologického vývoje, změn v organizaci práce a snižujícího se počtu domácích pracovníků kvůli stárnutí populace a snižující se porodnosti.

V pojetí Charity mají jak lidé, kteří migrují, tak ti, kteří zůstanou, právo nalézt v místě *domova* ekonomické, politické, ekologické a společenské podmínky pro důstojný a naplněný život. Bez ohledu na jejich právní status v dané zemi jsou všichni migranti a uprchlíci nadáni lidskou důstojností a právy, která musí být respektována, chráněna a naplňována všemi státy za všech okolností. Charita vyzývá k lidské solidaritě a spolupráci při přijetí odpovědnosti za celistvý lidský rozvoj po celém světě a při ochraně a začlenění všech migrujících osob. Migrace přispívá k celistvému lidskému rozvoji migrantů i lidí pobývajících v jejich zemi původu. Taková vize předpokládá porozumění, že migrace – bez ohledu na důvody, které k ní vedou – je příležitostí pro naše společnosti vybudovat prosperující, celosvětový *společný domov*, kde každý najde uplatnění a důstojný život.

Poznámky

- [1] Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1965), Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966), Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966), Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (1979), Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984), Úmluva o právech dítěte (1989), Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin (1990), Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (2006).
- [2] Viz UNHCR, *What is a Refugee*, <http://www.unhcr.org/what-is-a-refugee.html>.
- [3] Celý text dostupný zde: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cmaw.aspx>.
- [4] Vychází z odhadu UNDESA (2017).
- [5] Agenda OSN pro udržitelný rozvoj 2030, odstavec 8.
- [6] UN Resolution 71/1. New York Declaration for Refugees and Migrants. Adopted by the General Assembly on 19 September 2016. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/71/1

KAPITOLA 2

ÚVOD NÁRODNÍ ZPRÁVY

Následující zpráva nabízí analýzu současné situace, politik a debat v České republice ve vztahu k migraci a rozvoji. Zaprvé předestírá národní migrační kontext v celé jeho šíři, a následně se přesouvá k rozvojovému rámování migrační situace a připomíná klíčové přínosy přistěhovalectví v jeho stávající podobě pro českou společnost, hospodářství, kulturu a obyvatelstvo. Zadruhé identifikuje klíčové překážky k plnému využití rozvojového potenciálu migrace, stejně jako příležitosti pro zlepšování situace samotných migrantů. Závěrem pak nabízí sadu doporučení, která mohou pomoci Charitě a dalším relevantním aktérům v jejich budoucí advokační práci směrem k ochraně práv cizinců, podpoře jejich začlenění do české společnosti, a řešení vztahu migrace a rozvoje z hlediska migrantů.

Z řady důvodů není Česká republika příliš významnou zemí pro žadatele o azyl přicházející do Evropy, a její představitelé se často neváhají uchýlit k pochybným opatřením, aby zaručili, že tomu tak bude i nadále. Také stávající debata o uprchlictví byla hluboce poznamenána nenávistí, xenofobií a sobectvím, a to i přes historickou zkušenost nucené emigrace z této země a velkorysé přijetí československých uprchlíků v řadě zemí světa. Legální ekonomická migrace, především z východoevropských a jihoasijských zemí, vedená poptávkou po kompetencích a bezprecedentně nízkou nezaměstnaností, tak tvoří zásadní část české migrační reality. Mnoho z takto přicházejících cizinců však čelí vykořisťování, diskriminaci, nejistotě právního postavení a setkává se s nemožností přivést si své rodiny, nedostatečnou mírou ochrany či chybějícím přístupem k integračním opatřením. Nevládní neziskové organizace (NNO) pomáhající nově příchozím migrantům mají bezprostřední vhléd do stávajícího fungování migračního systému, jeho limitů a nedostatků.^[7]

Předkládaná zpráva nabízí poznatky, důkazy a analýzy, aby zodpověděla následující otázku: Jak a za jakých podmínek mohou migranti přispět k celistvému lidskému

rozvoji sebe samých, a zároveň i zemí a společností jejich původu, současného pobytu a tranzitu? Záměrem zprávy je podpořit zvýšení rozvojového potenciálu migrace, zajištění koherence souvisejících politik a maximalizovat přínosy přistěhovalectví jak pro migranty, tak pro společnost jako takovou. Tato analýza je zakotvená v dostupné akademické literatuře, policy paperech, statistikách, aktuálních novinářských zprávách, stejně jako přímé osobní zkušenosti a debatách s různými aktéry. Zpráva závěrem předkládá sadu doporučení adresovaných v první řadě aktérům na národní úrovni, ale zároveň potenciálně relevantních i pro instituce EU a další subjekty působící na evropské úrovni.

Poznámky

^[7] Autor této publikace několik let působil jako zástupce české občanské společnosti v oblasti migrace.

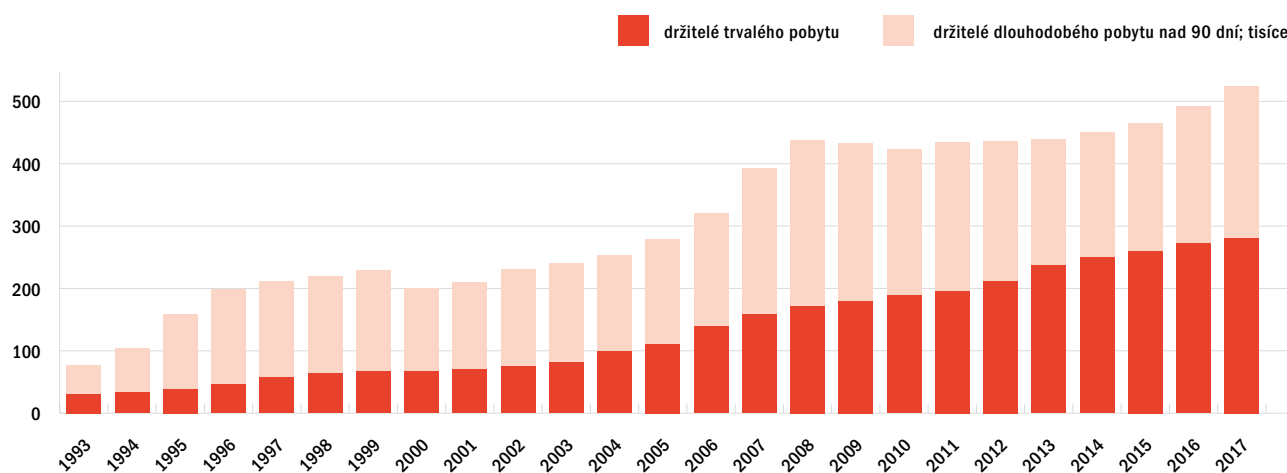
KAPITOLA 3

NÁRODNÍ MIGRAČNÍ KONTEXT

Ke konci roku 2018 lze migrační kontext České republiky nejlépe popsat na dvou paralelních trendech: a) pokračující významný nárůst v počtu usazených migrujících pracovníků, vedený především potřebami domácího trhu práce; a b) stagnující nízký počet žadatelů o azyl ve spojení se snižující se úspěšností žádostí o azyl. Tyto trendy jsou o to zajímavější, o co více zůstává veřejná debata v zajetí všudypřítomných ozvěn situace z uplynulých let, kdy se velká část společnosti ostře vymezila vůči uprchlíkům a dalším migrantům v neregulérním postavení. Příchod mnoha pracovníků ze zahraničí je přitom zřídka vnímán jako něco více než jen technický problém. Výsledkem je přetrvávající rozpor mezi fakty a dojmy, který znesnadňuje prosazování datově podložených politik, zatímco chybné představy a mýty zakořeňují stále hlouběji do společnosti. Tato kapitola nejprve nabízí vhled do národního migračního kontextu prostřednictvím kvantitativních dat týkajících se jak celkových počtů migrantů, tak tzv. migračních toků do České republiky a z ní. Následně pak osvětluje současný stav řízení migrace z institucionálního hlediska.

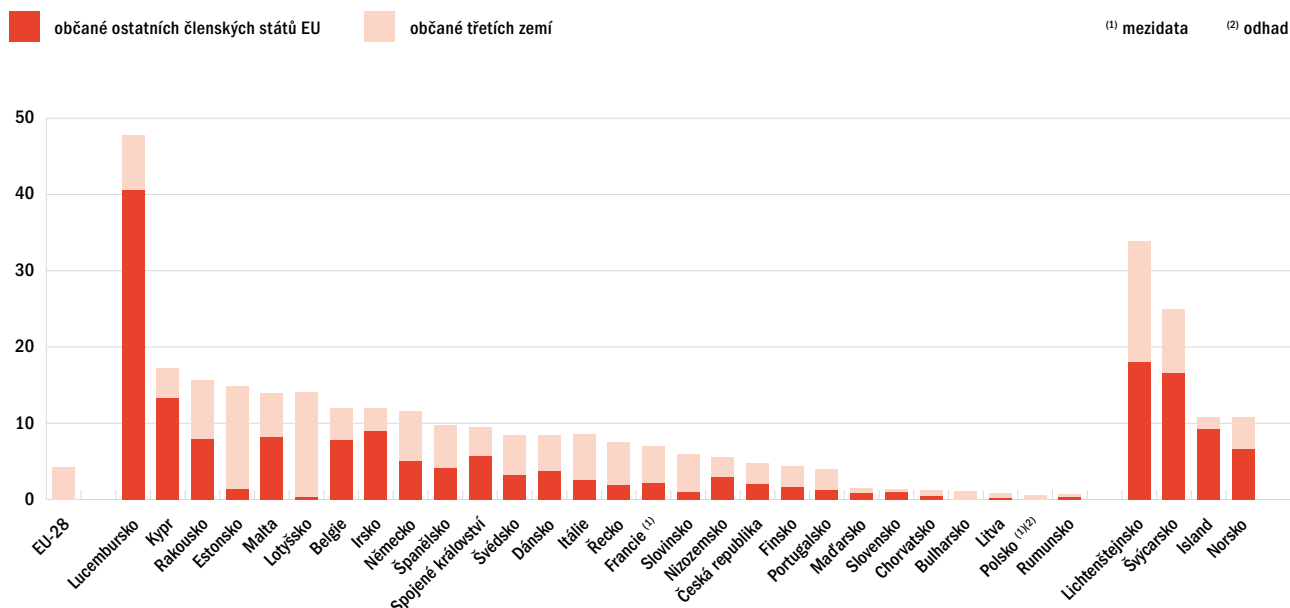
A. Základní čísla

Od vzniku České republiky rozpadem Československa 1. ledna 1993 prodělaly jak migrační vzorce, tak podoba cizineckých komunit v zemi dynamický vývoj. Nejvýznamnější skutečností je bezmála sedminásobný nárůst počtu cizích státních příslušníků žijících na českém území, ze 78 000 v r. 1993 na 544 000 v červnu 2018 (Ministerstvo vnitra 2018a). Hlavním zdrojem tohoto trendu je pracovní migrace: v hospodářsky úspěšných letech imigrace narůstala, zatímco v době krize se čísla usazených cizinců krátkodobě snížila. V každém případě zaznamenáváme konstantní nárůst počtu trvale usazených cizinců, který dosáhl 285 000 v březnu 2018 (tj. 53,2 % všech dlouhodobě pobývajících cizinců). Minulé roky pak přinesly stále větší poptávku trhu práce po zaměstnancích a rekordně nízkou nezaměstnanost (Eurostat 2018)^[8], což vedlo ke zvýšeným snahám zaměstnavatelů přilákat pracovníky ze zahraničí.

Obrázek 1: Vývoj počtu cizinců usazených v ČR podle typu pobytu

Zdroj: Služba cizinecké policie

Obrázek 2: Podíl občanů jiných zemí na obyvatelstvu států EU 28, 1. ledna 2018

Zdroj: Eurostat

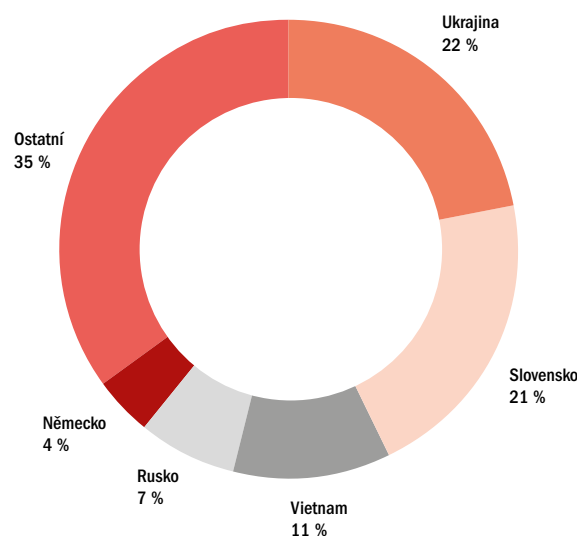
V lednu 2018 dosáhl podíl cizinců na obyvatelstvu ČR 5 % (viz obrázek 2). Tím se Česko přiblížilo tradičním imigračním zemím, jako je Francie a Nizozemsko, a dostalo se do popředí postkomunistických zemí střední a východní Evropy.

Ke konci roku 2016 bylo podle českých statistik 208 000 z celkových 493 000 pobývajících cizinců občany EU (Český statistický úřad 2017a: 34). Česká republika je tradičně cílovou zemí velkých komunit Slováků a Ukrajinců (každá přes 100 000 osob). Vzhledem k historické, jazykové a kulturní blízkosti jsou však Slováci zřídka považováni za „skutečné“ cizince. Tyto skupiny jsou následovány přibližně 60 000 Vietnamců, 36 000 Rusů, 22 000 Němců a 21 000 Poláků (viz také Obrázek 3). V zemi přitom nepobývají žádné významné komunity lidí přicházejících z Blízkého východu či Afriky, které lze vnímat jako klíčové z pohledu evropských migračních politik (žádná jedna země z těchto regionů nemá v ČR více než 1000 pobývajících státních příslušníků).

Podíváme-li se na migraci do České republiky, zaznamenáme následující změny od konce roku 2014: více než 60% zvýšení počtu usazených rumunských občanů (na celkem více než 13 000), více než 50% zvýšení počtu pobývajících občanů Mongolska (přes 8 300), bezmála poloviční nárůst usazených občanů Bulharska (na více než 14 000), stejně jako v relativních číslech často ještě významnější přírůstek lidí přicházejících do Česka mj. z Filipín, Bangladéše, Tchaj-wanu a Jižní Koreje. V absolutních číslech je však nejvýznamnější nárůst usazených občanů Slovenska

a Ukrajiny – v obou případech o více než 16 000 osob oproti roku 2014 (Český statistický úřad 2015a; Ministerstvo vnitra 2018a).

K doplnění obrázku je třeba dodat, že v březnu 2018 představovali 56,5 % cizinců dlouhodobě pobývajících v ČR muži a 43,5 % ženy (Ministerstvo vnitra 2018a). Z demografického hlediska byla převážná většina pobývajících cizinců v produktivním věku 15–64 let a v souhrnu byli cizinci výrazně mladší než občané ČR

Obrázek 3: Cizinci pobývající na území ČR podle občanství, 31. prosince 2017

Zdroj: Služba cizinecké policie

(Obrázek 4). Přinejmenším z krátkodobého hlediska tak přistěhovalectví pomáhá zmírnit negativní výhledy rychle stárnoucího obyvatelstva ČR. Podle Pravce (2017) by se při současných trendech porodnosti a bez imigrace populace ČR smrškla o bezmála 4 miliony osob na 6,6 milionu na konci 21. století. Klímová a Rosková (2017) odhadují, že pro udržení stabilního počtu obyvatel by Česko potřebovalo ročně přijmout 20 000–30 000 cizinců a poslední trendy toto číslo naplňují, nebo dokonce přesahují. Nicméně pro zajištění stability sociálního a penzijního systému pro stárnoucí obyvatelstvo může být ve skutečnosti potřebný ještě vyšší počet každoročně přicházejících cizinců v produktivním věku.

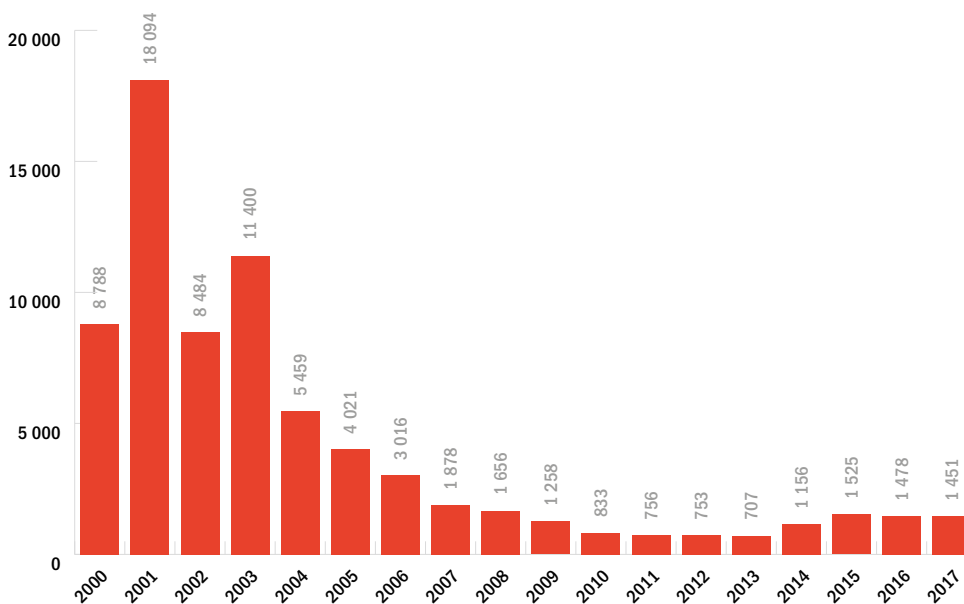
Pokud jde o uprchlíky a mezinárodní ochranu, na rozdíl od řady dalších zemí EU a přes vypjatou veřejnou debatu Česká republika nezaznamenala v průběhu tzv. evropské uprchlické krize významný nárůst azylových žádostí.

Důvody pro to zahrnují absenci vnější schengenské pozemní či mořské hranice, nízkou atraktivitu země pro žadatele o azyl, stejně jako represivní politiky zahrnující široce využívaný institut administrativní detence v případě projíždějících migrantů (OHCHR 2015). A přestože v posledních letech došlo k určitému navýšení žadatelů o azyl, čísla zůstávají nadále hluboko pod standardem z let okolo přelomu milénia, a celkově pod 2000/rok (Obrázek 5). Zatímco však úspěšnost žádostí (tj. udělení azylu nebo doplňkové ochrany) bývala tradičně kolem 30 %, v roce 2017 bylo uděleno pouze 29 azylů a 118 ochran celkovému počtu 1450 žadatelů, což ukazuje na rostoucí restriktivnost systému. Země původu žadatelů v ČR se odlišují od většiny jihoevropských a západoevropských států. Většina jich přichází z Ukrajiny, kavkazských zemí, Kuby nebo Ruska. Pouze v poslední době došlo ke zvýšení počtu žadatelů ze Sýrie nebo Iráku (Český statistický úřad 2017b).

Obrázek 4: Populační pyramida České republiky, 31. prosince 2015

Zdroj: Český statistický úřad

Obrázek 5: Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR v daném roce, 2000–2017

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

B. Emigrace z České republiky

Na rozdíl od ostatních zemí v regionu nebyla Česká republika v nedávné minulosti významnou zdrojovou zemí migrace do zemí EU ani mimo ně. Roku 2015 bylo odhadováno, že v zahraničí pobývalo pouze asi 250 000 českých občanů, tj. méně než 2,5 % (Ministerstvo zahraničních věcí 2015). Avšak vzhledem k historickým případům emigrace odhadovalo totéž ministerstvo počet osob s českými „kořeny“ žijících v zahraničí na 2–2,5 milionu. To je možné vnímat zčásti jako dědičtví událostí masové emigrace v důsledku komunistické represe, zejména po invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968. Kleinová (2013) připomíná, že celkový počet lidí, kteří opustili Československo v letech 1948–1989, se odhaduje na více než 200 000, a některé studie hovoří až o půl milionu. Velká část těchto emigrantů byla vysoce kvalifikovaných a snadno se integrovali na trhy práce západoevropských zemí, čímž přispěli k jejich rozvoji. Většina z těch, kteří zůstali v zahraničí delší dobu, po čase získala občanství své cílové země, a přišla tak o to československé. To je činí statisticky neviditelnými. V kontextu dnešní debaty by přitom tato historická podoba emigrace byla nepochybně vnímána jako tzv. smíšené migrační toky, zahrnující jak lidi s legitimními nároky na politický azyl, tak lidi opouštějící zemi z důvodu hospodářské zaostalosti a nedostatku příležitostí, a tedy bez nároku na mezinárodní ochranu. Kleinová (2013:22) v této souvislosti uvádí, že „[neregulérní] migrace byla v každém případě několikrát početnější než migrace legální.“ Navzdory tomu se velké většině československých emigrantů v přijímajících společnostech nakonec dostalo

přijetí, možnosti zůstat a integrovat se. To vše je potřeba mít na paměti při posuzování legitimacy stávajících českých postojů vůči neregulérní migraci.

Nedávný výzkum dále odhadl, že na 200 000 českých občanů se usadilo v zahraničí po pádu železné opony v roce 1989 (Lidovky.cz 2014). Mnoho z těchto lidí se později vrátilo a mohlo přitom využít dovedností a kvalifikací získaných v cizině. Podle dotazníkového šetření čtvrtina českých emigrantů z posledních desetiletí uvažovala o návratu do vlasti (Hovorková 2016). Ministerstvo vnitra přitom již delší dobu provozuje program, který má napomoci přesídlování českých krajanů (kteří již nejsou držiteli státního občanství) zpět do České republiky (Ministerstvo vnitra 2018d).

C. Řízení migrace

Řízení migrace v České republice bylo po dlouhou dobu doménou jednoho klíčového aktéra – Ministerstva vnitra ČR. To je také institucí odpovědnou za řešení většiny souvisejících témat, jako je režim pobytu a vstupu cizinců, provoz azylového systému a podpora integrace jak uprchlíků, tak dalších migrantů. Jde o klíčovou instituci v horizontální architektuře ústředních orgánů státní správy, avšak je stejně tak nepostradatelná i z hlediska architektury vertikální, zahrnující krajské a místní samosprávy. Tváří v tvář významné politizaci migrace a zvyšující se propojenosti tématu s množstvím dalších veřejných politik však stávající systém stále častěji naráží na své hranice. Ty jsou přiblíženy v následujících kapitolách.

Mezi další ústřední orgány zapojené do řízení migrace a integrační politiky v ČR patří ministerstvo práce a sociálních věcí, ministerstvo školství, ministerstvo průmyslu a obchodu, ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo spravedlnosti, ministerstvo zdravotnictví, stejně jako Kancelář veřejného ochránce práv a Úřad vlády ČR. Výbor pro práva cizinců je poradním orgánem se zastoupením občanské společnosti fungujícím pod posledním jmenovaným. Aktivní roli dále hrají (nebo by měly hrát) krajské a místní samosprávy. I přes mnoho příkladů dobré praxe se však zatím v důsledku chybějících kompetencí, zdrojů a odpovědnosti nepodařilo zajistit, aby aktivity na nižší než národní úrovni nabyly systémové podoby.

Právní stav z hlediska řízení migrace nadále vykazuje podstatné nedostatky, přestože je ČR smluvní stranou řady souvisejících mezinárodních úmluv. Mezi nimi je osm z devíti základních lidskoprávních paktů a úmluv OSN, které zaručují ochranu i pro uprchlíky a další migranty. Česká republika je také smluvní stranou Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a jejího protokolu z roku 1967. Ratifikovala celkem 70 úmluv Mezinárodní organizace práce (ILO) zakotvujících mezinárodní pracovní standardy, které se kromě jiného vztahují také na ochranu a důstojnou práci pro migrující pracovníky. Česko však není smluvní stranou ani jednoho ze čtyř klíčových mezinárodních nástrojů pro řízení migrace: Úmluvy o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin z r. 1990, Úmluvy ILO č. 97 o migraci za prací, Úmluvy ILO č. 143 o migrujících pracovnících a Úmluvy ILO č. 189 o důstojné práci pro pracovníky v domácnostech.

Páteřním předpisem na národní úrovni řešícím migraci je zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky („cizinecký zákon“). Uprchlícké věci jsou pak specificky řešeny zákonem č. 325/1999 Sb. o azylu. Oba tyto zákony jsou často novelizovány, někdy i třikrát za kalendářní rok. Stávající legislativa se zabývá v první řadě administrativními záležitostmi a kontrolou migrace včetně vstupu, víz, povolení apod., stejně jako ochranou hranic a bojem s neregulérní migrací. Nicméně mnoho ustanovení mezinárodních úmluv, jež se týkají lidských, pracovních a sociálních práv migrantů, stejně jako jejich přístupu k integračním opatřením, je v národní legislativě reflektováno jen dílčím způsobem, pokud vůbec. Jde přitom o ustanovení zásadní pro podporu inkluze, integrace a blahobytu jak přistěhovalců, tak původního obyvatelstva.

Významnou roli hrají indikativní nelegislativní nástroje připravované v režii ministerstva vnitra, stavící na dříve formulovaných šesti zásadách migrační politiky (Ministerstvo vnitra 2018c). Jde zde především o Strategii

české migrační politiky (Ministerstvo vnitra 2015) a pravidelně aktualizovanou Politiku integrace cizinců (Ministerstvo vnitra 2018b). V obou případech mohou své obsahové vstupy předkládat další aktéři včetně zástupců občanské společnosti. Ministerstvo vedle toho publikuje letáky a brožury pro cizince nově přijíždějící do České republiky, které obsahují informace o práci, jazyce, vzdělávacím systému, zdravotnictví apod. Pokud jde o propojení migrační politiky s širokými cíli Agendy OSN 2030, migrace je několikrát zmíněna ve Strategickém rámci přijatém na konci roku 2016 (Úřad vlády 2016) a je zde prezentována jako nástroj socioekonomického rozvoje s prioritizací programů pro přilákání kvalifikovaných pracovníků a pro návrat českých krajanů žijících v zahraničí.

Poznámky

^[8] K červnu 2018 byla míra nezaměstnanosti v ČR 2,4 %, nejnižší mezi členskými státy EU.

KAPITOLA 4

JAK MIGRACE A MIGRANTI PŘÍSPÍVAJÍ K ROZVOJI

Komplexní souvislost mezi migrací a rozvojem se v poslední době stala horkým tématem v kontextu evropských vnějších politik. Teze o „řešení příčin migrace“ je dnes jednou z nejčastěji opakovaných manter mezi evropskými politiky, a to přestože její skutečný význam zůstává vágní. Vznikly nové nástroje, jako například Světenský fond EU pro Afriku, které jsou implementovány s jasným záměrem odklonit prostředky z rozvojové spolupráce směrem k plnění cílů v oblasti kontroly migrace (CONCORD Europe 2018; Oxfam 2017). Tyto trendy jsou nepochybně znepokojující, protože stojí na pochybných předpokladech, mohou vést k podkopání zásad efektivity rozvoje a halí výsostně pragmatické zájmy států do roušky nezištné pomoci v zemích původu a tranzitu migrantů. Přínejmenším jsou však předmětem kritického zkoumání a politické debaty. To se naopak nedá říct o rozvojových aspektech migrace ve vztahu k cílovým zemím migrantů, a to ačkoli i zde je nepochybně o čem mluvit.

Běžným znakem debaty o vztahu migrace a rozvoje je zaměření na souvislost mezi *migrací z rozvojových zemí a rozvojem podporovaným státy globálního Severu v těchto zemích* (viz například IOM 2003). Celá debata se navíc nezdá omezovat na otázku, jak socioekonomický rozvoj může pomoci předcházet vysídlení/nucené migraci. Rozvojová perspektiva je mnohem více zřídka aplikována na hostitelské země migrantů, a to přestože většina z nich aktivně láká zahraniční pracovníky, aby zaplnili mezery na jejich trzích práce, a že jim tento typ přistěhovalectví přináší významné socioekonomické benefity.^[9] Následující kapitola proto vedle analýzy rozvojových aspektů v zemích původu migrantů usiluje o objasnění, jak migrace přispívá k rozvoji v České republice. K tomu účelu kombinuje analýzu dostupných „tvrdých“ dat s představením dalších, hůře kvantifikovatelných aspektů týkajících se rozvojové dimenze migrace.

A. Rozvoj v České republice jako hostitelské zemi migrantů

Jak naznačila předchozí kapitola, migrace do České republiky v poslední době prošla dynamickým vývojem. Jakákoli analýza publikovaná před více než několika málo lety proto hrozí být zastaralá. Následující kapitola tak usiluje o kombinaci dostupné literatury a aktuálních informací získaných autorem v rámci jeho práce včetně rozhovorů s akademiky, politiky a experty na migrační problematiku. Klíčový závěr je jasný: česká ekonomika dnes významně spoléhá na přítomnost pracovníků ze zahraničí s různými typy kvalifikací, kteří se stali nepostradatelnými pro hospodářský rozvoj uplynulých let.

1. Účast cizinců na trhu práce: zachránci české ekonomiky

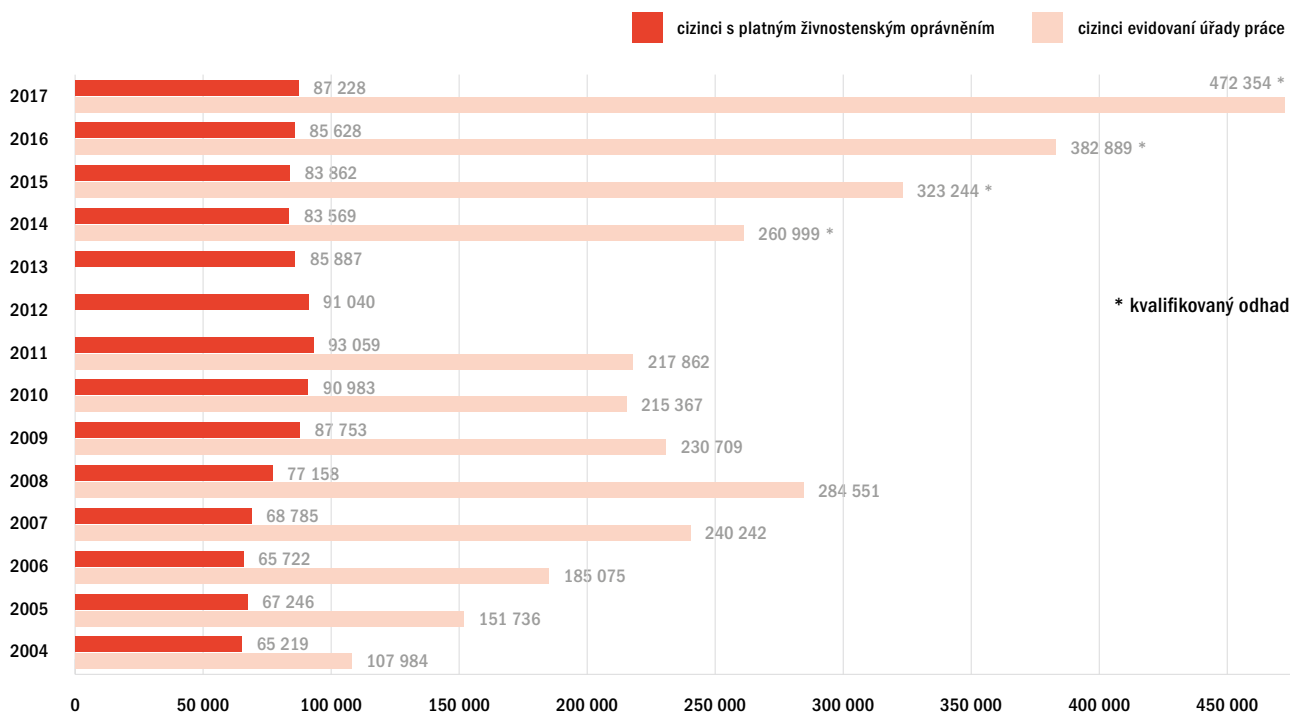
Vzhledem ke kritickému nedostatku pracovní síly z posledních několika let se přistěhovalectví, a to i to skrze zvláštní režimy vstupu a pobytu, stalo nepostradatelným předpokladem udržení hospodářského růstu. Je zjevné, že populistické výroky o „migrantech beroucích lidem práci“ jsou v současném českém kontextu zcela nesmyslné. Vzhledem k tomu, že standardní procedura vedoucí k získání víz a pracovních povolení je dlouhá a komplikovaná, česká vláda provozuje několik zvláštních režimů, skrze něž mohou zaměstnavatelé rychle a snadno najít a zaměstnat pracovníky z tzv. třetích zemí. V roce 2018 existoval Režim Ukrajina s nově dvojnásobnou kapacitou 19 600 lidí ročně, dále Režim Mongolsko, Režim Filipíny a nově také Režim Srbsko (každý z nich s kapacitou 1 000 osob ročně). A vedle toho ještě Pilotní projekt Ukrajina pro vysoce kvalifikované pracovníky s roční kvótou 500 osob.

Data OECD pro rok 2016 pracují s celkovým počtem 470 000 zahraničních pracovníků a podnikatelů pobývajících v České republice. Toto číslo představovalo bezmála 9 % z celkového počtu 5 387 000 ekonomicky aktivních osob. Od roku 2016 se navíc tento poměr nepochybně dále zvýšil v důsledku přistěhovalectví osob v produktivním věku a stárnutí domácího obyvatelstva. Čížinský et al. (2014) připomíná, že v roce 2011 bylo 71 % všech cizinců dlouhodobě pobývajících na území České republiky aktivních na trhu práce (Obrázek 6). Obdobně i nové statistiky uvádějí, že účast cizinců na trhu práce v České republice je mezi nejvyššími ze všech členských zemí OECD (79,9 % k roku 2017, tj. o 4,2 % více než v případě českých občanů), a naopak jejich nezaměstnanost je vůbec nejnižší, konkrétně 3,0 % v roce 2017 (OECD 2018a; OECD 2018b).

Podle údajů Českého statistického úřadu činila procentuální účast pobývajících cizinců na trhu práce v České republice k 31. 12. 2016 dokonce 95 %: z toho 151 % (*sic*) pro občany zemí EU a 54 % pro občany třetích zemí (Český statistický úřad 2017a: 113). Je nepochybné, že tyto údaje jsou důsledkem značného, i když nevyčísleného počtu pracujících občanů EU, kteří ale zároveň nejsou formálně přihlášení k pobytu v České republice. Toto se stalo běžnou praxí například pro pracovníky ze Slovenska, Polska, Rumunska a Bulharska. Bez informovaného odhadu počtu občanů zemí EU *de facto* pobývajících v zemi se tak jejich účast na trhu práce stává velmi spekulativní proměnnou.

Důsledkem je, že detailní analýzu je možné provést pouze ve vztahu k občanům třetích zemí, kteří musí být držiteli pobytového oprávnění, aby mohli v Česku legálně pracovat. Zde nalezneme významné rozdíly mezi jednotlivými skupinami cizinců. Zatímco ta nejpočetnější z hlediska počtu pracovníků, Ukrajinci, má účast na pracovním trhu 70 %, občané Vietnamu vykazují pouze číslo 50 %, a ruští přistěhovalci dokonce jen 31 %. Obdobné rozdíly nalezneme mezi čtvrtou (Moldavané: 71 %), pátou (Mongolové: 50 %) a šestou (USA: 34 %) nejvíce zastoupenou skupinou cizinců podle občanství. To lze do značné míry vysvětlit rozdílnými účely pobytu (tj. že Ukrajinci či Moldavané většinou přicházejí specificky kvůli práci; Rusové jsou naopak častěji zastoupeni mezi studenty univerzit; občané USA se častěji usazují z rodinných důvodů atd.), dále pak specifickými ekonomickými modely jejich práce v ČR (zejména v případě malých vietnamských podnikatelů, kteří často neformálně zaměstnávají či využívají služeb rodinných příslušníků nebo dalších členů vietnamské komunity, viz dále. To jsou vše nicméně jen dílčí pozorování, neboť ověřená vysvětlení a relevantní data chybějí.

Rozdíly mezi jednotlivými cizineckými komunitami nalezneme i z hlediska poměru zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných, respektive podnikatelů.^[10] Zatímco mezi většinou z nich převažují zaměstnanci, občané USA jsou téměř stejně často OSVČ jako zaměstnanci, a 77 % ekonomicky aktivních Vietnamců je OSVČ (tato

Obrázek 6: Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání 2004–2017

Zdroj: Český statistický úřad

cifra v roce 2005 kulminovala na 99 %, viz Pechová 2007; Český statistický úřad 2017a). Poslední zmíněný příklad je specifický tím, že přistěhovalci z Vietnamu provozují po celé zemi tisíce malých a středně velkých obchodů s ovocem, zeleninou a smíšeným zbožím (Hüwelmeier 2015), čímž nabourali dosavadní maloobchodní model, a zároveň učinili nakupování příjemnějším a dostupnějším pro bezpočet obyvatel (ČT24 2012).

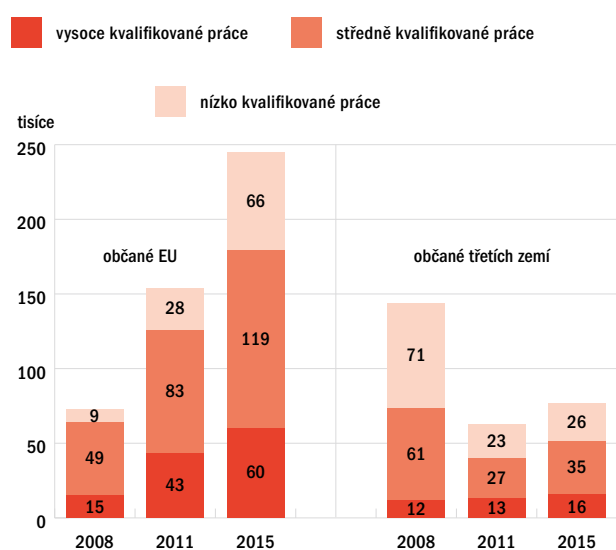
Pokud jde o kategorie prací vykonávaných migranty v České republice, většina jich spadá pod středně kvalifikovaná zaměstnání, ale zároveň se zvyšuje poměr jak vysoce, tak nízce kvalifikovaných prací (Obrázek 7). Je třeba zdůraznit, že nízce kvalifikované práce jsou nejvíce ohroženy výkyvy v ekonomickém cyklu a že zahraniční pracovníci jsou skupinou nejvíce zasaženou poklesem produkce a hospodářskou recesí. Takové zkušenosti přinejmenším přinesla krize po roce 2008, kdy se tisíce zahraničních pracovníků z ničeho nic ocitly bez práce. Někteří se následně vrátili do zemí původu, jiní se pokusili etablovat jako podnikatelé a další se podle všeho přesunuli do neformální ekonomiky (viz Drbohlav 2011). Není mnoho důvodů předpokládat, že pokud by se krize opakovala, situace by se vyvinula výrazně odlišně.

Podrobnější pohled na zaměstnání cizinců vycházející z dat Českého statistického úřadu nabízí pohled na konkrétní kategorie zaměstnání. Zde můžeme vidět, že občané zemí EU nejčastěji pracují ve zpracovatelském průmyslu (přes 90 000 osob v roce 2016), následují administrativní a podpůrné činnosti (47 000), velkoobchod a maloobchod (28 000), stavebnictví (25 000) a profesní, vědecké a technické činnosti (20 000). Obdobně i občané třetích zemí byli nejčastěji zaměstnáni ve zpracovatelském průmyslu (22 000), následovaném administrativními a podpůrnými činnostmi (13 000), velkoobchodem a maloobchodem (12 000), stavebnictvím (12 000) a ubytováním, stravováním a pohostinstvím (10 000). Když tato čísla srovnáme s celkovou populací České republiky, zjistíme, že cizinci jsou poměrně častěji zastoupeni v administrativních a podpůrných pozicích, výrobě, stavebnictví či profesních, vědeckých a technických činnostech.

Zatímco v minulosti byla ČR považována za populární destinaci pro migrující pracovníky z východu, vývoj posledních let ukazuje na nový trend. Jeho součástí je zvyšující se objem přistěhovalců pracovníků z jihoevropských zemí, které čelí strukturálním ekonomickým problémům a (někdy chronicky) vysoké nezaměstnanosti – konkrétně z Itálie, Španělska, Řecka a Portugalska. Počty občanů těchto zemí žijících a pracujících v Česku se v posledním desetiletí podle České hospodářské komory zdvojnásobily až ztrojnásobily a tento trend bude podle všeho pokračovat (Skoupá a Šrajbrová

2018). To lze přičíst stávající situaci na českém trhu práce, kde stále chybějí stovky tisíc pracovníků, a to i ve středně a vysoce kvalifikovaných pozicích (Lukáč 2017).

V kontextu rekordně nízké nezaměstnanosti posledních let lze migrující pracovníky oprávněně vnímat jako zachránce českého průmyslu a jako klíčový faktor přispívající k pokračujícímu hospodářskému rozvoji země (přestože se jeho vyhlídky začínají zhoršovat, částečně právě kvůli nedostatku pracovníků, viz Kočí 2018). Bez účasti cizinců by se celé sektory ekonomiky ocitly v problémech, protože by nebyly schopny dostat poptávce. Nejde navíc jen o výrobu, stavebnictví či úklidové práce. Migranti jsou dnes nepostradatelní také pro udržitelnost českého zdravotnictví (jako lékaři a také v pomocných zdravotnických profesích) a pro celý pečovatelský sektor (viz dále). Migrující pracovníci stále častěji zaplňují mezery ve vysoce kvalifikovaných profesích v oblasti informačních technologií a souvisejících. Zejména město Brno se dnes stává centrem těchto prací, aktivně láká kvalifikované zaměstnance a vytváří partnerství mezi soukromými, veřejnými subjekty a nevládními organizacemi pro zajištění přístupu těchto cizinců ke všem službám, které by mohli potřebovat (viz Brno Expat Centre 2018).

Obrázek 7: Zaměstnání cizinců v ČR podle občanství a typu práce

Zdroj: Český statistický úřad

2. Účast migrantů na sociálním systému

Panuje široce sdílená představa, že migranti jsou v souhrnu zátěží pro státní sociální systémy. Avšak migrační výhled OECD z roku 2013 spočítal, že celkový fiskální dopad cizineckých domácností v České republice v letech 2007 až 2009 činil -0,01 % HDP, tzn. migranti odvedli téměř přesně tolik na daních a odvodech, jako získali zpět ze sociálního systému (International Migration Outlook 2013, 147). Aktuální data, pokud jde o dopad cizinců na sociální systém, bohužel chybějí. Český statistický úřad k dotazu na tuto věc uvedl, že předmětné údaje nejsou zpracovány způsobem, který by umožnil rozlišovat mezi občany ČR a na území pobývajícími cizinci. V každém případě platí, že aby občané tzv. třetích zemí mohli čerpat podporu ze systému státní sociální podpory, musí být držiteli trvalého pobytu nebo alespoň pobývat na území déle než jeden rok. Pro občany zemí EU jsou některé benefity dostupné ihned po registraci k pobytu, zatímco na jiné dosáhnou po tříměsíčním pobytu na českém území.

3. Účast migrantů na dalších formách rozvoje

Existuje tendence vykládat pojem *rozvoj* restriktivním způsobem, výhradně v ekonomickém smyslu. To by nám nemělo zabránit, abychom zkoumali i hůře kvantifikovatelné aspekty příspěvku migrantských komunit k blahobytu české společnosti. Místo toho, abychom zde usilovali o komplexní pohled, následující část připomíná pouze některé zaznamenaníhodné počiny, projekty a individuální úspěchy, které lze vnímat jako obohacující společnost coby celek.

Ukrajinská komunita má k České republice dlouhotrvající vazby. Na našem území působí *Ukrajinská iniciativa v České republice*, zastřešující organizace diaspory, která provozuje informační web Ukrajinci.cz a po více než čtvrtstoletí publikuje časopis Porohy. Organizuje mnoho kulturních akcí, ale zároveň také se členy ukrajinské komunity šíří informace o pracovních příležitostech. V této souvislosti je třeba uvést, že většina usazených Ukrajinců a Ukrajinek přijela teprve v posledních několika letech s jasným záměrem najít si práci, a v tom je také možné vidět jejich klíčový rozvojový přínos. Většina zaměstnavatelů poptávajících pracovní sílu se ve skutečnosti má tendenci obracet na prvním místě právě na Ukrajinu vzhledem k jazykové a kulturní blízkosti a zároveň reputaci Ukrajinců pro jejich píli a ochotu pracovat ve dlouhých směnách (viz například Drbohlav 2015). Kromě tradičních profesí ve stavebnictví, výrobě či úklidu se ukrajinští občané stále častěji uplatňují ve zdravotnických profesích, kde suplují chronický nedostatek personálu způsobený mj. migrací

českých zdravotníků na Západ, a to přestože čelí odmítání a bariérám budovaným českými profesními komorami (Vlková 2016; Čáповá 2018). V tomto smyslu je pracovní migrace z Ukrajiny bezprostředním předpokladem udržení kvalitní a dostupné zdravotní péče v Česku.

Vietnamská komunita, přestože často poměrně uzavřená a často fungující více paralelně s českou společností než v interakci s ní (Pechová 2007), také nepochybně učinila pokrok v prezentování své kultury většinové společnosti a otevření dialogu s ní. Je tomu tak mj. díky organizacím jako je SEA-L (dříve Klub Hanoi), která nabízí interkulturní služby a organizuje komunitní akce, ale podcenit nelze ani rapidní nárůst popularity vietnamských bister a restaurací z posledních let (v době psaní této zprávy Restu 2018 napočítalo jen v hlavním městě Praze 66 takových provozoven), které se staly nezpochybnitelnou součástí místní kulinářské scény. Mnoho Čechů si také oblíbilo návštěvy v srdci komunitního života vietnamské menšiny – rozsáhlých tržnicích, jako je pražská SAPA nebo brněnská Olomoucká. Vedle toho zde je nárůst počtu Čechovietnamců druhé generace, kteří nabízejí nové pohledy na život této komunity, stejně jako na otázky spojené s jejich dvojitou identitou (lze uvést populární blog Asijatka.cz nebo nedávno vydaný studentský film Bo Hai, a zejména pak novou komunitní iniciativu VietUp).

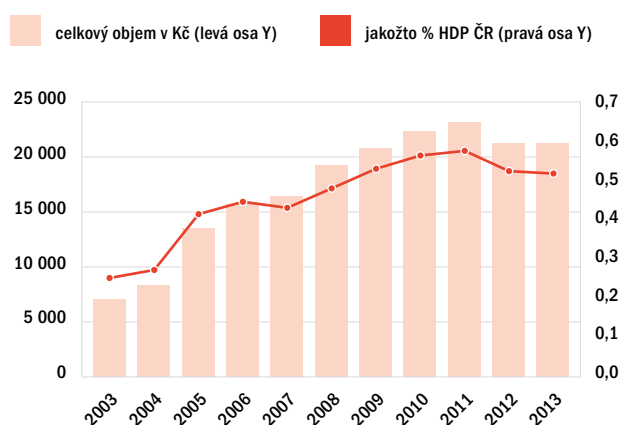
Mnoho přistěhovalců první i druhé generace zaznamenalo úspěchy v showbiznyse (typickým příkladem je zpěvák se syrskými kořeny Sámer Issa). Dvě na sociálních sítích hojně sledované postavy, Do Thu Trang (autorka již zmíněného blogu o Vietnamcích v Česku) a Tigran Hovakimyan, komik narozený v Arménii, dokonce na on-line televizi nabídly pořad o životě migrantských komunit v České republice se statisíci zhlédnutí (Stream.cz 2018). Děti a mladí lidé s migračním původem žijící v Česku se také stávají lídry v různých soutěžích, mládežnických delegacích a na dalších fórech. Mezi ně patří Karina Movsesjan, v Kyrgyzstánu narozená vítězka Soutěže EU pro mladé vědce (ČT24 2017), první mládežnická delegátka ČR v OSN Zuzana Vuová (Hronová 2017) a Thai Dai Van Nguyen, ve Vietnamu narozená mladá šachová hvězda (Miko 2017).

Migranty je kromě toho možné vnímat i jako významný přínos z hlediska kulturních aktivit a diversity. Mezi další jimi iniciované rozvojové aktivity lze počítat i kupování a rozvoj nemovitostí (Divinová 2018), ačkoli v mnoha případech tito kupci ve skutečnosti nežijí v České republice a nemovitosti pořizují především jako investici. Pro mnoho Čechů a Češek se nakonec kontakt s cizinci omezuje především na gastronomii v podobě ruských a bulharských obchodů nebo indických a korejských restaurací, dnes k nalezení ve většině větších českých měst.

B. Rozvoj v zemích původu migrantů

1. Remittance

Jedním z klíčových indikátorů rozvojových dopadů migrace jsou remittance – transfery peněžních prostředků zasílané zahraničními pracovníky a podnikateli do svých zemí původu. Vzhledem k nárůstu významu pracovní migrace do České republiky dochází také k postupnému zvýšení objemu těchto prostředků. I přes propad viditelný na Obrázku 8 v letech 2012 a 2013, který je zjevně důsledkem hospodářské krize a ztráty zaměstnání mnoha cizinců, se dá bezpečně předpokládat, že uplynulých několik let vedlo k navýšení celkového objemu remitencí z důvodu příjezdu velkého počtu pracovníků ze zahraničí.

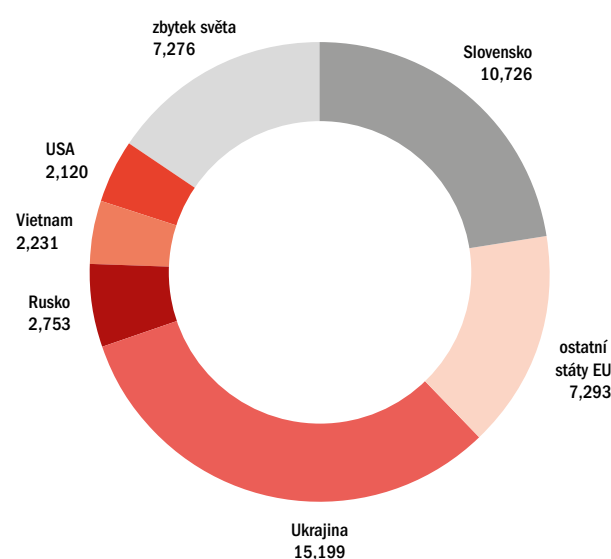
Obrázek 8: Celkové remittance zaslané cizinci pobývajícími v ČR do zemí původu za kalendářní rok

Zdroj: Český statistický úřad

Podle zprávy Světové banky o migraci a remitencích z roku 2016 patřila Česká republika mezi deset vysokopříjmových členských států OECD s největším objemem *příchozích* remitencí vůči HDP (0,9 % v roce 2014). To naznačuje, že přestože je dnes Česko vnímáno především jako imigrační země, v minulosti šlo o čistého příjemce remitencí. To dává smysl, pokud uvažíme, že velká většina emigrantů po roce 1968 a po roce 1989 a jejich potomků žije ve vysokopříjmových zemích, jako jsou USA, Kanada, Německo či Rakousko (Lidovky.cz 2014). Tyto skutečnosti potvrzují i čerstvá data Světové banky uvádějící, že příchozí remittance pro rok 2017 do Česka představovaly bezmála 3,6 miliardy USD, což odpovídá 1,7 % HDP, zatímco odchozí remittance činily 2,06 miliardy USD (The World Bank 2017). Lze tedy uzavřít, že Česká republika má významný pozitivní ekonomický přínos z emigrace vlastních občanů.

Bližší pohled na remittance zasílané migranty z jednotlivých zemí v poměru k jejich příjmům nemůže opomenout zásadní rozdíly v objemu vydělaných peněz. Zatímco například v roce 2013 medián výdělku občanů USA žijících v ČR přesahoval 63 000 Kč, většina Ukrajinců vydělávala jen něco okolo 17 500 Kč za měsíc (celostátní mzdový medián byl v té době těsně nad 22 000 Kč, viz Český statistický úřad 2014). V témže roce poslali Ukrajinci a Slováci jako nejpočetnější usazené migrantské komunity do svých zemí průměrně 24,8 %, respektive 18,8 % svého měsíčního příjmu. Tento poměr byl významně nižší mezi Vietnamci (13,9 %) a Rusy (12,7 %). Občané vysokopříjmových zemí jako USA, Austrálie, Spojeného království, Francie či Rakouska posílali vůbec největší část svých příjmů do domovských zemí, což jim umožňovalo celkově významně vyšší příjmy v ČR oproti jiným skupinám cizinců.

Obrázek 9 nabízí aktuální vhléd do celkového objemu remitencí posílaných do zemí původu cizinců. Ukrajina je zde zdaleka největším příjemcem (15,2 mld. Kč), následována Slovenskem (10,7 mld. Kč). Celkově 2–3 miliardy Kč jsou každoročně doručeny do každé z následujících zemí: Rusko, Vietnam a USA.

Obrázek 9: Remittance odeslané z ČR podle země příjmu (v mld. Kč), 2017

Zdroj: Český statistický úřad

2. Další formy rozvoje

Vzhledem k nedostatku dat je málo dostupných informací o dalších formách rozvoje, které migranti žijící v ČR přinášejí svým zemím původu. Lze důvodně předpokládat, že mnoho těchto lidí získává dovednosti a kvalifikace, které zlepšují jejich pracovní příležitosti a společenské postavení v zemích původu. Je pravděpodobné, že vedle zaslání remitencí se emigranti také účastní přímých investic ve svých zemích původu. Tato problematika by si zjevně zasloužila další, detailnější výzkum mezi jednotlivými cizineckými komunitami.

Pokud jde o politickou participaci, za zmínku stojí příklad Ukrajinců pobývajících v České republice, kteří se aktivně účastnili revoluce roku 2014. Několik krajanských organizací sbíralo peníze na podporu protestujících na kyjevském Majdanu, a dokonce se v Praze uskutečnila demonstrace za účasti několika stovek Ukrajinců, přestože všichni členové diaspory nesdíleli jejich revoluční nadšení (Klimeš 2014; Houda 2014). Tyto události v České republice obecně silně rezonovaly, což potvrzuje i skutečnost, že program MEDEVAC české vlády přivezl 27 zraněných ukrajinských demonstrantů k chirurgickým zákrokům v ČR (Ministerstvo vnitra 2014). Stavíc na odkazu prezidenta Václava Havla se zároveň Česká republika stala v uplynulých letech zemí azylu pro některé prominentní disidenty z Kuby či Běloruska.

Další příklady spolupráce migrantů na rozvoji jejich zemí původu zahrnují obchod a investice prostřednictvím různých smíšených obchodních komor. Od roku 2005 v ČR působí Česko-vietnamská obchodní a průmyslová komora a obdobné struktury existují k podpoře obchodní spolupráce s Ukrajinou, Mongolskem, východoasijskými zeměmi, USA, Ruskem a řadou dalších států.

Poznámky

^[9] Tato skutečnost se odráží i v agendě Globálního fora pro migraci a rozvoj, <https://gfmd.org/>.

^[10] V této souvislosti je třeba dodat, že v řadě případů se lidé působící jako OSVČ nachází v kvazizaměstnanecké situaci („švarcsystém“), v níž ale nemohou čerpat ekvivalentní práva a benefity.

KAPITOLA 5

PŘEKÁŽKY PLNÉHO VYUŽITÍ ROZVOJOVÉHO POTENCIÁLU MIGRANTŮ

A. Rozpor mezi slovy a skutečností

Jak ukazují výše uvedené statistiky, vzhledem k hospodářskému růstu spojenému s nedostatkem pracovníků s některými typy kvalifikací a se stárnoucí domácí pracovní silou se Česká republika stává imigrační zemí. Celkový podíl cizinců v populaci v roce 2017 přesáhl 5 % (pro více detailů, viz Seidlová 2018). Tato realita je nicméně v rozporu s restriktivně laděnou politickou debatou o migraci, umocněnou neschopností mnoha politiků rozlišovat mezi legálně přicházejícími ekonomickými migranty a migranty neregulárními včetně žadatelů o azyl. Důsledkem je tak situace, kdy média publikují výroky premiéra Andreje Babiše o „nevpuštění jediného migranta do země“ (Kopecký 2018), zatímco vláda otevírá nové zvláštní režimy a projekty pro rychlé vydávání víz a pracovních povolení pro desetitisíce dalších pracovníků ze zahraničí. Tato diskrepance nutně vede ke zmatení na straně široké veřejnosti a potenciálně k jejímu negativnímu naladění vůči cizincům pobývajícím na území ČR, a zároveň se hrozí obrátit proti stávající vládní garnituře. Obzvláště problematické je, že se situace může odrazit v opatřeních omezujících přistěhovalectví v podobě, která je nezbytná pro české hospodářství a budoucí blahobyt.

B. Nedostatky v řízení migrace

V kontextu České republiky, kde migrace po dlouhou dobu měla nízkou politickou váhu (Jungwirth 2017), vznikl v uplynulém čtvrtstoletí systém jejího řízení založený na technokratických postupech, kontrolovaný výkonnou mocí a vesměs centralizovaný pod Odborem azylové a migrační politiky (OAMP) Ministerstva vnitra České republiky. Tato skutečnost inherentně vede k převažujícímu bezpečnostně laděnému pohledu na migraci. Ve stávajícím rychle se proměňujícím prostředí naráží tato architektura na své limity.

Zprvce zde chybí etablované mezioborové platformy se silným politickým vedením, které by se zabývaly otázkami spojenými s migrací a integrací cizinců. To vede k fenoménu, který čeština zná jako „resortismus“: odpovědná ministerstva selhávají ve schopnosti vzít v potaz potřeby, jejichž řešení formálně náleží jejich protějškům, avšak které jsou zásadní pro jejich práci (Menšíková 2017). Toto se v praxi týká především některých aspektů politiky integrace cizinců, které náleží ministerstvu práce a sociálních věcí (integrace cizinců na trh práce a jejich ochrana tamtéž, zahrnutí migrantů do různých sociálních programů) a ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (zajištění adekvátní jazykové podpory pro děti s odlišným mateřským jazykem). Žádná z těchto institucí nevnímá cizince jako prioritní cílovou skupinu, což nezřídka vede k nenaplnění jejich základních potřeb a v dlouhodobém horizontu podkopává jejich schopnost naplnit svůj rozvojový potenciál.

Zadruhé vedla centralizace politik k dlouhotrvajícímu omezenému zapojení a chybějící formální odpovědnosti krajských a obecních vlád do integrace migrantů (Pořízek 2018). Teprve v posledních letech se některá progresivní města a kraje vydala cestou systémového přístupu. Často se však stále setkáváme s tím, že otázky života cizinců na jejich území vnímají samosprávy jako něco, co má být řešeno „zvenku“ ministerstvem vnitra. Je zjevné, že začleňování cizinců vyžaduje zásadní proměnu myšlení.

Zatřetí trpí stávající podoba řízení migrace v Česku nedostatkem jak tvrdých dat, tak politicky vedeného strategického plánování (Jungwirth 2018). Stávající migrační programy jsou přijímány a implementovány *ad hoc*, často bez dlouhodobé vize. To činí jakékoli integrační snahy veřejných institucí nezbytně reaktivními a nahodilými.

A začtvrté se právní rámec řízení migrace soustřeďuje na regulaci vstupu a pobytu cizích státních příslušníků v České republice. Související legislativa je extrémně komplikovaná a často není v silách ani zkušených právníků se v ní orientovat. Časté novelizace a množství veřejně nedostupných interních směrnic a pokynů činí porozumění jakéhokoli cizince svému postavení, právům a povinnostem v podstatě nemožným, a to včetně jeho či její schopnosti chovat se vždy v souladu se zněním zákonů. Tyto problémy jsou dále umocněny neúnosně komplikovanými správními řízeními, jež charakterizují časté průtahy (Faltová 2018).

C. Utilitární přístup k pracovní migraci a rozpor mezi dovednostmi a příležitostmi

Stávající migrační situace České republiky v některých ohledech připomíná německou zkušenost s tzv. *Gastarbeitern* od šedesátých let dvacátého století. I v Německu byli přicházející cizinci nahlíženi jako ve své podstatě dočasná náhrada za chybějící domácí pracovní sílu. Předpoklad většiny společnosti byl, že cizinci zemi opustí, jakmile pro ně nebudou pracovní příležitosti. To také vedlo k chybnému a nebezpečnému pohledu na migrující pracovníky jakožto levnou sílu ochotnou dělat nudné, špinavé, ponižující a nebezpečné práce (Jungwirth 2018). *Gastarbeiterské* modely se od té doby staly terčem kritiky a byly odmítnuty i německými úřady, které namísto toho začaly razit politiku „integrace od prvního dne“ (viz například Bartsch et al. 2010).

Stejně jako dříve v Německu, i v Česku bude dříve či později muset nastoupit uvědomění, že mnoho z cizinců přicházejících za prací v zemi zůstane, a s ním snad i jejich uznání jako lidských bytostí v celé jejich komplexitě,

nadaných právy, potřebami a touhami. Do té doby zůstanou migranti skutečnými občany druhé kategorie, trpícími nejistotou jejich pobytového statusu, bez adekvátní úrovně ochrany na pracovišti, čelícími problémům s možností sloučení rodiny, a exponovanými vůči riziku sociálního vyloučení – a to ačkoli až do této chvíle na českém území nejsou žádné větší skupiny sociálně vyloučených cizinců (Faltová 2018).

D. Nedůstojná práce, vykořisťování a zneužívání migrantů

Pracovní práva cizinců zůstávají v Česku obzvláště problematickou oblastí. Je běžnou praxí, že pracují ve dlouhých směnách, jsou ubytováni v přeplněných ubytovnách, čelí vykořisťování ze strany zaměstnavatelů, a často dokonce ani neobdrží dohodnutou mzdu či odměnu (Škardová 2018). Tato situace se příliš nezlepšila ani v důsledku chybějící pracovní síly; naopak zaměstnavatelé se často uchylují k nekalým protizákonným praktikám, jako je zabavování cestovních dokladů, aby zabránili možnosti odchodu zaměstnanců za lepším výdělkem.

Nepublikované údaje sdílené s autorem Státním úřadem inspekce práce (SÚIP) jasně ukazují, že ve srovnání s českými občany se cizinci významně častěji stávají obětmi smrtelných nebo vážných úrazů na pracovišti. Zcela naopak tomu je u lehkých zranění, což naznačuje, že cizinci, respektive jejich zaměstnavatelé, tyto méně závažné případy vůbec nenahlašují.

Mezinárodní orgány monitorující práva migrantů byly v minulosti konfrontovány s děsivými příběhy zneužívání Moldavanů a Ukrajinců zaměstnaných v lesnictví a zemědělství, záměrně udržovaných v neregulérním postavení. Většina z nich pracovala téměř zadarmo, případně byli před výplatou vyhoštěni ze země, a to přestože čelili extrémním pracovním podmínkám a rizikům na pracovišti. Existují také výpovědi o migrujících pracovnících, kteří byli odvezeni za hranice a ponecháni svému osudu poté, co se stali obětmi smrtelného nebo vážného úrazu na pracovišti. Vzhledem k nedostatku financí a personálních kapacit je SÚIP zjevně nepřípravený věnovat této problematice více pozornosti. Všeobecně známé limity tohoto orgánu z hlediska dosahu a kapacit tak umožňují bezskrupulózním zaměstnavatelům pokračovat v nekalých praktikách bez velkých obav z odhalení a potrestání.

Vládní Výbor pro práva cizinců v posledních měsících vyvinul úsilí, aby veřejné instituce navrhly podobu mechanismu, který by umožnil migrujícím pracovníkům

domoci se snadno a rychle dlužných mezd, místo aby spoléhali na komplikovaná soudní řízení, jako je tomu v současnosti. Stávající možnosti jsou navíc zcela nepoužitelné pro cizince, kteří zároveň přišli o pobytová oprávnění nebo už čelí deportaci. Budoucí řešení by v každém případě mělo být pokud možno systematické a řešit i nároky českých zaměstnanců.

Jak již bylo naznačeno výše, mnoho migrantů, kteří se stěhují do ČR za práci, skončí v nízké nebo středně kvalifikovaných zaměstnáních, přestože mají vyšší kvalifikaci. Jak občané EU, tak třetích zemí, kteří pobývají v ČR, mají významně vyšší poměr vysokoškolsky vzdělaných osob, než je tomu v případě českých občanů (Koutná et al. 2016: 583). Koutná et. al. dospěla ve své studii k závěru, že mezi ekonomicky aktivním obyvatelstvem bylo 20 % osob překvalifikovaných ve vztahu k práci, kterou dělali, a dalších 12 % mělo nedostatečnou kvalifikaci. Mezi mobilními občany zemí EU vyjma Slováků byl poměr překvalifikovaných 27 %, a mezi občany třetích zemí dokonce 37 % (v případě žen z třetích zemí 44 %), a to ačkoli tato skutečnost nebyla nutně vnímána subjektivně samotnými migranty. To vše naznačuje existující rozpor mezi nabízenými pracemi a kvalifikacemi a nevyužitým potenciálem zahraničních pracovníků žijících v Česku, kteří by mohli působit na pozicích s vyšší přidanou hodnotou pro společnost a vyššími mzdami pro sebe samé.

E. Chybějící integrační podpora

S výše uvedenými problémy úzce souvisí přetrvávající nerozvinutost programů pro integraci migrantů. Je však pravda, že v posledních letech proběhly snahy vytvořit páteř budoucí integrační architektury, zvláště ve vztahu k uznaným uprchlíkům, a že tyto snahy přinesly i nepochybné úspěchy (viz dále). Ve vztahu ke statisícům migrujících pracovníků a členů jejich rodin je zjevně třeba zvýšit aktivitu, aby se předešlo budoucímu napětí a zvýšila šance na jejich dlouhodobě začlenění do společnosti.

Určité závěry lze vyvodit na základě Indexu politiky integrace migrantů (MIPEX 2015), kde se Česká republika umístila na 23. místě z 38 zkoumaných zemí. Na jedné straně si vedla relativně dobře v oblastech, jako je přístup ke zdravotní péči a vzdělání, na straně druhé měla mizerné hodnocení z hlediska politické participace cizinců a antidiskriminačních opatření. Diskriminace menšin je skutečně velmi rozšířeným fenoménem, a to ačkoli často nabývá méně zjevných podob, které je složité sledovat a řešit. Vzhledem k tomu, že většina migrantů je oproti českým občanům ze své podstaty zranitelná, stojí za to citovat výrok nejmenovaného úředníka ministerstva vnitra: „Migranti čelí v zásadě stejným problémům jako celá společnost, ale jejich výchozí situace je horší.“

Zkušenost nevládních organizací pracujících v Česku s migranty a uprchlíky, známá autorovi díky jeho práci, tento obrázek plasticky doplňuje. Najít dostupné a důstojné bydlení pro cizince, zejména v průmyslových oblastech, se rychle stává složitou výzvou, mj. proto, že řada vlastníků zkrátka nechce pronajímat nemovitosti migrantům. I přes povinnost mít před vstupem do země zdravotní pojištění je pro cizince velkým problémem najít praktického lékaře, což může vést i k zanedbání zdravotní péče.^[11] Dostupnost kurzů českého jazyka pro dospělé, zejména na vyšších úrovních nebo s odborným zaměřením, není schopná držet krok s poptávkou. Sociální práce a právní pomoc je poskytována v první řadě nevládními organizacemi, které čelí politickým útokům a hrozbě škrtnů ve financování. Školy stále více bojují se začleněním rostoucího počtu dětí, které nemají žádné nebo dostatečné znalosti češtiny, a dokonce i jen s evidencí jejich počtu a potřeb. To jsou jen některé z faktorů, které dlouhodobě podkopávají možnosti integrace cizinců.

Pokud děti nedostanou příležitost naučit se česky a navštěvovat školu odpovídající jejich potenciálu, pokud rodiny nebudou schopny naplnit základní potřeby a žít důstojným způsobem, pokud nemocní lidé nebudou moci vyhledat zdravotní péči, rozvojový potenciál migrace zůstane zákonitě omezený, veřejné zdraví bude ohroženo a sociální soudržnost narušena. Dlouhodobě to může vést i ke strukturálním problémům, jejichž zpětné řešení bude pro stát mnohem nákladnější, než by bývala byla včasná intervence.

F. Nedostatky azylového systému a chybějící přístup k ochraně

Zatímco z hlediska čísel je klíčovým tématem pro Českou republiku pracovní migrace, azylová problematika zabírá velkou část představitosti veřejnosti, politického prostoru, a vede k hlubokým rozporům napříč evropskými společnostmi. V posledních letech Česko sehrálo významně negativní úlohu v této širší debatě, když se odmítlo podílet na jakémkoli unijním programu zaměřeném na relokace žadatelů o azyl, a dokonce pozastavilo svůj národní program přesídlování uprchlíků ze třetích zemí. Kromě toho existují zprávy o tzv. pushbacích na jediné vnější schengenské hranici, kterou ČR má: Letiště Václava Havla Praha (Franková 2017). Pouze asi 1500 osob ročně si tak v Česku zažádá o mezinárodní ochranu, což je nepochybně výrazně pod skutečnými přijímacími kapacitami země (a několikrát méně než během některých období v minulosti). Přesto jsou azylová řízení často prováděna nedůvodnými průtahy a rozhodnutí v nich nejsou vždy konzistentní a transparentní (Vopálenská 2017). Žadatelé o azyl tak často čelí dlouhým obdobím nejistoty s negativními dopady na jejich psychické zdraví a snahy o integraci.

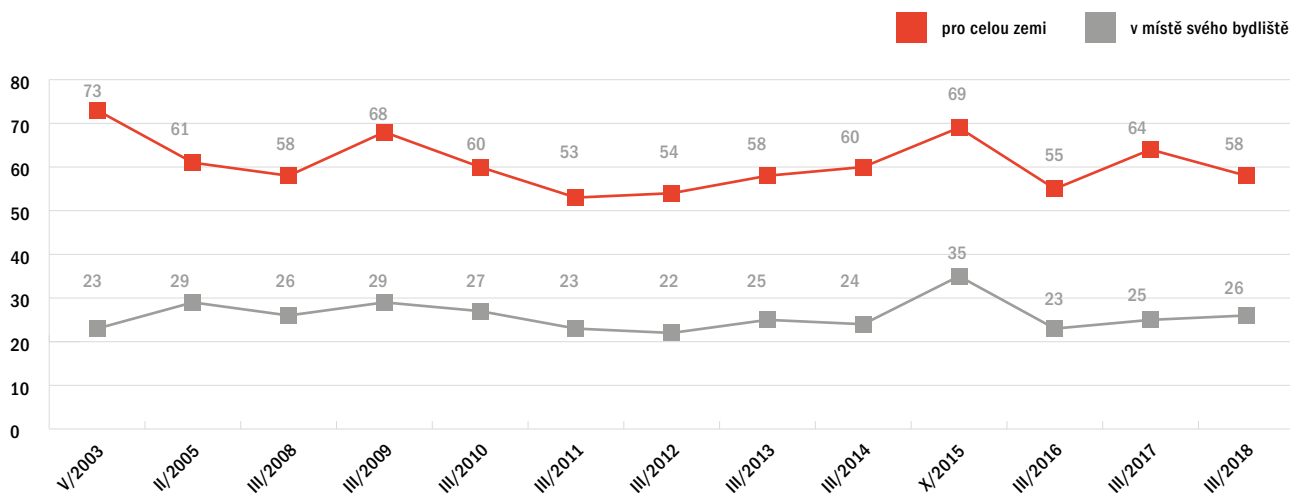
České nevládní organizace často označují za jednu z nejproblematictějších oblastí nadužívání administrativní detence migrantů. Jak už bylo zmíněno, situace byla obzvláště znepokojující v době kulminace tzv. evropské uprchlické krize, kdy detenční centra doslova přetékala zajištěnými žadateli o azyl, kteří byli zadrženi českou policií na cestě do Německa. To vedlo i k otevřené kritice ze strany mezinárodních institucí (OHCHR 2015). Od té doby došlo k nepochybnému zlepšení celkové azylové situace v zemi, a stejně tak i z hlediska standardu ubytování a služeb nabízených detenčními zařízeními. Stále však přicházejí zprávy o arbitrárních případech detence. Česká vláda navíc nadále zajišťuje rodiny s dětmi a odmítá přijmout komunitní alternativy (viz Global NextGen Index 2018). Velkým nedostatkem zůstává, že přes některé legislativní snahy stále chybí nezávislý dozor státních zastupitelství nad provozem detencí.

Přes vše výše uvedené si vláda zaslouží uznání za několikaletou práci na vytvoření a spuštění funkčního Státního integračního programu (SIP), který zajišťuje individualizovanou – jakkoli jen dočasnou – podporu pro všechny uznané uprchlíky a držitele doplňkové ochrany. Nesamozřejmost této situace se ukazuje tváří v tvář strukturálním nedostatkům (včetně cílených škrtů) integrační podpory pro uprchlíky v podobě, kterou dnes prosazuje Maďarsko a Polsko (Juhász a Zgut 2017; Frelak 2017).

G. Přístup veřejnosti k migrantům a uprchlíkům

Úspěšná integrace migrantů nemůže spoléhat pouze na veřejné politiky, ale zároveň vyžaduje přijetí ze strany hostitelské společnosti. Vzhledem k současnému sociopolitickému kontextu dělá pohled veřejnosti na cizince vrásky mnoha lidem, a to i ve státní správě. Po více než dvě desetiletí následující po sametové revoluci roku 1989 nebyla migrace předmětem zájmu veřejnosti a velkého politického významu. To se rychle změnilo s vypuknutím tzv. evropské uprchlické krize. Částečně i kvůli chybějící věcné debatě o migraci a integraci cizinců před rokem 2015 byly dopady nové situace na veřejné mínění dramatické.

Jak v evropském, tak v mezinárodním srovnání patří Česká republika mezi nejméně tolerantní země trpící největšími předsudky vůči migrantům. Podle nedávného průzkumu společnosti Gallup (Esipova et. al. 2017) se umístila na 131. místě ze 138 zkoumaných zemí z hlediska přijímání migrantů. To ji řadí na 24. místo mezi 28 členskými státy EU, která je ostatně vnitřně nejvíce rozděleným regionem světa v této věci.^[12] V říjnu 2015 se ve srovnání s březnem 2014 procento lidí vnímajících migranty přijíždějící do ČR jako problém zvýšilo o 9 bodů na 69 %, a zároveň počet těch, kteří nahlížíjí příchozí migranty negativně přímo v místě svého bydliště, se zvýšil z 24 % na 35 %. Zdá se nicméně, že v posledních několika letech dochází k postupnému obrácení trendu. V současnosti je v české společnosti méně lidí než v roce 2009, kteří považují cizince za odpovědné za nárůst kriminality, za hrozbu pro veřejné

Obrázek 10: Procento populace, které vnímá nově příchozí cizince jako problém, 2003–2018

Zdroj: CVVM

zdraví nebo jako důvod zvýšení celkové nezaměstnanosti. Více než kdy dříve však Češi vnímají cizince jako riziko pro svůj „způsob života“ (CVVM 2018).

Bohužel, zatímco negativní postoje si mnoho lidí nechává pro sebe, a přestože mnoho migrantů s nimi není přímo konfrontováno (viz dále), zaznamenáváme v poslední době velmi znepokojující nárůst ve výskytu rasové či nábožensky motivovaných útoků, někdy dokonce násilných (Janáková 2015). Islamofobie zapustila v zemi hluboké kořeny, a stala se bezmála mainstreamovou politickou ideologií. Převažující společenské stereotypy o muslimech dobře zachycuje Ostránský (2014; 2018). Tyto obavy se více než potvrdily v analýze společnosti Pew Research Center z roku 2018, podle níž by pouze 12 % českých respondentů přijalo do své rodiny muslima či muslimku – méně než v jakékoli jiné evropské zemi s výjimkou Arménie. Překvapivý je zde například hluboký rozpor s přístupem české společnosti vůči LGBT+ komunitě, kde se umístila mezi nejtolerantnějšími vůbec (Pew Research Center 2018). Bližší vhled do kořenů této složité situace nabízí Čulík (2017).

H. Další zjištění z průzkumu mezi mongolskými pracovníky

Součástí výzkumu pro tuto zprávu bylo dotazníkové šetření mezi 54 občany Mongolska pracujícími v ČR nebo plánujícími přijet za práci do České republiky, kteří byli osloveni díky sociální práci Charity Česká republika (Median 2018).^[13] Tato konkrétní skupina byla zvolena především z následujících důvodů: jde o jednu z nejrychleji rostoucích skupin cizinců v ČR, má tendenci být poměrně uzavřená a neexistuje o ní mnoho informací, a Charita ČR s ní intenzivně pracuje včetně provozu infolinky v mongolském jazyce (viz dále).

V souladu s obecnými poznatky o překážkách, kterým čelí při stěhování do České republiky, 41 z 54 mongolských respondentů uvedlo, že pro ně vyřízení potřebných pracovních a pobytových povolení bylo „spíše“ nebo „velmi“ složité. V případě 31 respondentů celá procedura trvala déle než šest měsíců. Pouze 3 respondenti absolvovali kurz českého jazyka před odjezdem ze země a jen 11 z nich mělo přístup k základním informacím o české společnosti, jejích pravidlech a zvycích. V rozporu s převažujícími negativními emocemi české veřejnosti ve vztahu k cizincům se zároveň z 28 respondentů, kteří již měli osobní zkušenost s většinou společností, vyjádřilo 19 ve smyslu, že tato zkušenost byla převážně pozitivní, a pro zbývajících 9 neutrální.

Tento výzkum ukázal, že administrativní procedury vytvářejí významné překážky pro přijíždějící migranty a důsledkem je, že většina respondentů musela spoléhat na placené služby členů komunity, kteří se orientují v celém systému (ve 42 případech jim prostředník zařídil práci, v 26 případech pobytové oprávnění a v 21 případech ubytování). Z dotazníků zároveň vyplynulo, že řada respondentů byla prostředníkem oklamána nebo přímo podvedena. Pokud jde o samotnou zkušenost s prací v Česku, 15 z již zaměstnaných Mongolů uvedlo, že jsou vcelku spokojeni, oproti 7, kteří jsou převážně nespokojeni. Je třeba zdůraznit, že dotazník nepotvrdil předpoklad, že Mongolové a Mongolky žijící v České republice čelí rasismu ze strany většinové společnosti.

I. Překážky v zemi původu

Situace v zemích původu migrantů může být také omezujícím faktorem, pokud jde o plné naplnění jejich rozvojového potenciálu. Výrazná většina přistěhovalců do České republiky ze třetích zemí je vedena lepšími pracovními příležitostmi (anebo lepšími mzdovými podmínkami), případně lepším vzděláním, ve srovnání se zeměmi původu. To se nejspíše také vztahuje na příchozí občany ze zemí EU, jako je Bulharsko, Rumunsko či Polsko, a stále více i Řecko nebo Španělsko. Situaci dále umocňují takové skutečnosti, jako například obecně velmi vysoká úroveň stability a bezpečnosti v ČR (viz například Global Peace Index 2018).

Obecně lze říci, že migrační toky jsou důsledkem existujících nerovností – především pracovních příležitostí na straně jedné a volné pracovní síly na straně druhé. Přeshraniční migrace tak vede k vyvažování různých zájmů a potřeb a osciluje směrem k určitému socioekonomickému ekvilibriu. Aby ale migrace mohla fungovat pro všechny, je potřeba splnit několik dalších podmínek. Zásadní je, aby migrace byla otázkou volby, nikoli donucení. Rostoucí počet vysídlených lidí kvůli degradaci životního prostředí a konfliktům je v tomto smyslu zjevně negativním jevem. Příkladem z nedávné doby může být válka na Ukrajině, která vedla tisíce lidí k tomu, aby hledali životní příležitosti v evropských zemích včetně České republiky (ačkoli je potřeba dodat, že většina Ukrajinců a Ukrajinek pobývajících v ČR podle informací nevládních organizací pochází ze západních oblastí Ukrajiny). Dalším faktorem ztěžujícím plné využití přínosů migrace v českém kontextu může být relativní fyzická nedostupnost zemí původu, která je relevantní nejen pro lidi přicházející z jihovýchodní Asie, ale například i z Ukrajiny, a která znemožňuje migrantům pravidelně se shledávat se svými rodinami a udržet si pouto se svými zeměmi původu.

J. Role výroby a vývozu zbraní z ČR

Roli českých vývozů zbraňových materiálů, munice a vojenského vybavení v situacích produkujících uprchlíky nelze opomenout, neboť mohou at' už přímo či nepřímo přispívat k sociopolitické nestabilitě některých světových regionů. Česká republika dnes zaujímá 18. místo v indexu zemí exportujících zbraně, což je na takto malou zemi velmi vysoké postavení (SIPRI 2018). Zatímco přeshraniční prodej zbraní a vojenského vybavení může být přínosem pro českou ekonomiku, realita je taková, že přinejmenším část tohoto materiálu je využita v rámci současných ozbrojených konfliktů a občanských válek vedoucích k vysídlení statisíců či milionů lidí. Jak připomíná Amnesty International Česká republika, k roku 2015 ČR exportovala vojenské vybavení do 34 zemí závažně porušujících lidská práva a bez věrohodných standardů kontroly pohybu zbraní. Často jde o represivní režimy, kde stát nevykonává nad ozbrojenými složkami demokratickou kontrolu, chybí zde nezávislý justiční a policejní systém. V souhrnu vývoz zbraní a souvisejícího materiálu do těchto pochybných destinací z ČR činil 7,37 miliardy Kč, což je bezmála 50 % všech takových exportů (Amnesty 2018).

Poznámky

- ^[11] Existují dokonce zjevně nezákonné případy zdravotnických zařízení vybírajících nevratnou zálohu ve výši několika tisíc korun od občanů třetích zemí, kteří se dostaví na oddělení urgentního příjmu.
- ^[12] Zatímco v západní Evropě je průměrný výsledek 6,73, v zemích středovýchodní Evropy činí pouhých 2,77. Viz <http://news.gallup.com/poll/217841/divided-world-acceptance-migrants.aspx>
- ^[13] Nezávislý výzkum provedený agenturou Median ve spolupráci s Charitou Česká republika mezi mongolskými občany pracujícími nebo plánujícími odchod za prací do České republiky. Data byla sbírána metodou „asistované CAWI“, vzorek respondentů byl vybrán Charitou Česká republika. 22. června – 6. července 2018.

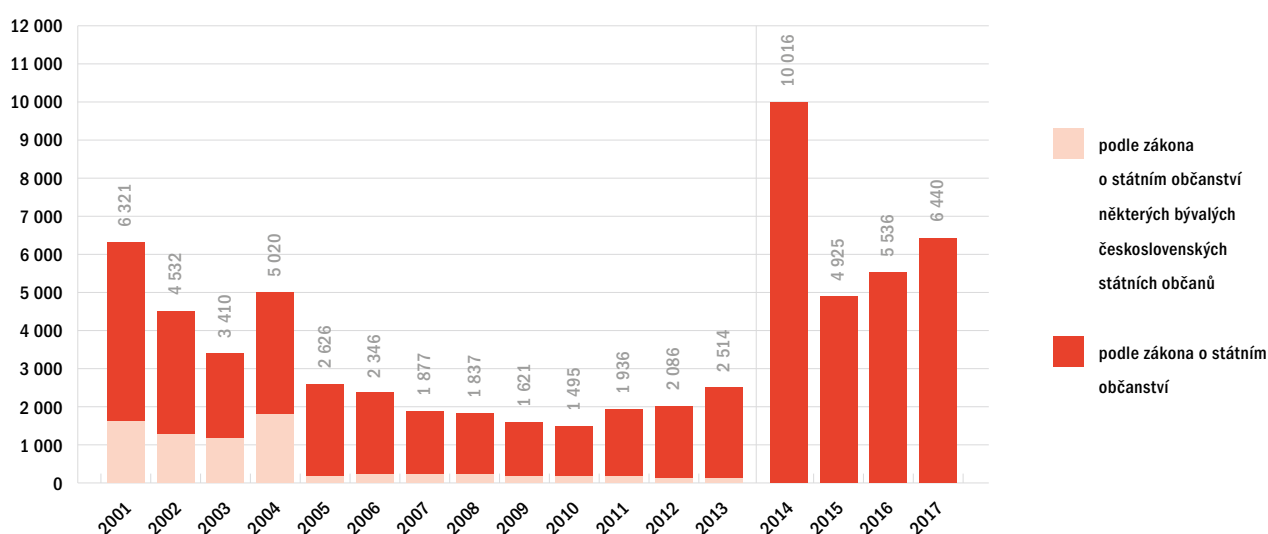
Foto: Caritas Internationalis

KAPITOLA 6

PŘÍLEŽITOSTI PRO ROZVOJ SAMOTNÝCH MIGRANTŮ, PŘÍSPĚVEK MIGRACE K ROZVOJI A SDÍLENÉ ODPOVĚDNOSTI

I přes všechny výše uvedené nedostatky v migračních a integračních politikách a převažující nepřátelské naladění veřejnosti vůči cizincům nelze českou situaci jako výhradně negativní nebo dokonce beznadějnou. Zkušenost s příjezdem a soužitím s dvěma největšími skupinami občanů třetích zemí (Ukrajina a Vietnam) byla ve většině ohledů pozitivní a může posloužit jako inspirace pro budoucnost. Není pochyb o tom, že přistěholectví se stalo motorem významného hospodářského růstu a mnoho jeho důsledků zlepšilo životy místních lidí. Až do současnosti nepobývají na území ČR žádné velké skupiny

sociálně vyloučených cizinců (Faltová 2018) a procento cizinců ohrožených chudobou patří mezi nejnižší v Evropě (Český statistický úřad 2015b: 61). Nízký počet žádostí o mezinárodní ochranu z posledních let navíc vytvořil prostor pro vládu, aby vybudovala funkční azylový systém s dostatečnými kapacitami čelit budoucím humanitárním krizím. Strukturálně pozitivním krokem bylo přijetí nového zákona o občanství (186/2013 Sb.), díky kterému je konečně umožněno držení dvojího občanství, což je možnost, která se od té doby stala velmi využívanou (Obrázek 11).

Obrázek 11: Cizí státní příslušníci, kteří v daném roce nabyli české státní občanství

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR

Toto vše vytváří solidní základ pro využití rozvojového potenciálu migrace jak z pohledu české společnosti, tak samotných migrantů. Úspěch však není zaručený a lze bezpečně předpokládat, že i budoucnost přinese sporné body, či dokonce konflikty.

A. Integrační snahy

Plné využití rozvojového potenciálu přistěhovalectví do České republiky vyžaduje úspěšné integrační programy (Evropský hospodářský a sociální výbor 2018). Prostorová segregace, překvalifikovanost, diskriminace v každodenním životě, zneužívání na pracovišti, chybějící příležitost pro získání jazykových kompetencí – to jsou jen některé z jevů, které jej mohou podstatně ohrozit. Jak již bylo zmíněno, často negativní naladění společnosti činí situaci ještě složitější. Zároveň zde ale je zvyšující se počet příkladů dobré praxe, které stojí za zmínku a které může být žádoucí v budoucnosti replikovat. Je zjevné, že iniciativy přesahující sektory a přivádějící dohromady nestátní neziskové organizace, státní správu, místní autority, soukromý sektor a další aktéry budou často těmi, které mají největší rozvojový potenciál.

Příkladem zajímavého integračního projektu realizovaného v partnerství je Brno Expat Centre (BEC). Formálně jde o nevládní organizaci, která je však spolufinancována ze strany města i zapojených firem. BEC poskytuje sadu služeb (poradenství, tlumočení, komunitní akce atd.) všem anglicky hovořícím cizincům žijícím v Brně a některé prémiové služby pro zaměstnance partnerských společností. Bylo by velmi žádoucí, aby přístup k jejich službám nebyl omezen na tzv. expaty, respektive, aby se podobný model rozšířil ve vztahu ke všem zahraničním pracovníkům pracujícím v zemi. Ve skutečnosti existují náznaky o rostoucím počtu soukromých společností otevřených takové úvaze, nejen, aby ukázaly dobrou vůli vůči svým zaměstnancům, ale především proto, že tím sledují své dlouhodobé zájmy. Ministerstvo vnitra může navíc nastavit podmínky při řešení situace (zejména velkých průmyslových) soukromých zaměstnavatelů zapojených do zvláštních režimů pro ekonomickou migraci. Místo toho, aby jen čerpaly přínosy z přítomnosti zahraničních pracovníků, by se tak firmy mohly daleko bezprostředněji zapojit do integračních snah, zajistit financování souvisejících služeb a aktivně spolupracovat se samosprávami, regionálními integračními centry a dalšími aktéry.

České Migrační konsorcium a mnoho z jeho 20 členských organizací se aktivně zapojilo do zprostředkování síťování aktérů, které by mohlo vést k inkluzivní přípravě a implementaci strategií integrace cizinců na místní úrovni. Jedním příkladem za všechny je projekt MIS Sdružení

pro integraci a migraci (SIMI) financování z fondů EU (Cities and Inclusive Strategies, Migrace.com 2017), který ve vybraných lokalitách provádí detailní analýzu integrace různých skupin cizinců, buduje znalostní platformu pro relevantní aktéry (včetně databáze všech souvisejících projektů za poslední dvě desetiletí) a cílí na odstartování pozitivní změny ve veřejných politikách. Aktivnější zapojení migrantských organizací a obecněji politická mobilizace cizinců usazených v Česku zůstávají nadále výzvou.

Přesuneme-li pozornost k integračním projektům Charity Česká republika, nalezneme dva, které stojí za to zmínit. Zprv je to infolinka v mongolštině, ukrajinštině a vietnamštině, díky nimž se poradenství dostane i lidem, kteří nejsou zapojeni do integračních služeb vykonávaných osobně sociálními pracovníky. Infolinky zajišťují zdarma, anonymně a bezpečně konzultace ve věci právních předpisů řídicích pobyt a zaměstnání v České republice, nabízejí psychosociální podporu pro osoby ve složitých životních situacích i tlumočení po telefonu (Charita Česká republika 2018a). Zadruhé Charita v Královéhradeckém kraji provozuje jedno z regionálních integračních center (z nichž většinu provozuje Správa uprchlických zařízení, agentura Ministerstva vnitra ČR). Zde jsou uprchlíkům i dalším migrantům nabízeny komplexní integrační služby včetně sociálního a právního poradenství, tlumočení, jazykových kurzů, pomoci dětem se školními úkoly, organizování komunitních aktivit a zajišťování materiální pomoci. Centrum navíc slouží jako síťovací místo, které dokáže přivést k jednomu stolu různé aktéry zapojené do integrace cizinců a které zaručuje bezproblémový tok informací (Charita Česká republika 2018b).

Přestože ne všichni cizí státní příslušníci, kteří přijeli do České republiky v posledních letech, zde zůstanou navždy, konstantně rostoucí počet lidí s trvalým pobytem naznačuje, že většina z nich ano. Mezi klíčové výzvy pro nadcházející léta tak patří, aby se cítili přijati společností, chránění před vykořisťováním, měli přístup k sociálním službám, naučili se česky, identifikovali se se základními hodnotami společnosti a aby jejich děti mohly využívat příležitostí sociální mobility.

B. Vnější aspekty

Pokud jde o širší evropskou debatu o azylu a migraci a o vnější aspekty českých politik, je toho zjevně mnoho, co by země mohla dělat a nedělá pro předcházení strukturálních příčin vysídlení. Zatímco český premiér Babiš neváhá hovořit o spuštění „Marshallova plánu pro Afriku“ (Kopecký 2018), realita je taková, že oficiální rozvojová pomoc (ODA) vůči hrubému národnímu důchodu (HND) ČR představuje tristních 0,14 % (Ministerstvo zahraničních věcí 2017),

hluboko pod cílem OSN činícím 0,7 %, a dokonce i cílem EU pro „nové“ členské státy 0,33 %. Holistický přístup k migraci zakotvený v širším rozvojovém rámci by tak vyžadoval podstatné navýšení těchto zdrojů, které by však neměly následně být utraceny za bezpečnostní a represivní opatření ve třetích zemích, jak je často realitou v současném politickém klimatu.

Implementace některých projektů ČR přináší skutečné pozitivní dopady na situaci migrantů ve třetích zemích a potenciálně také na tamní obyvatelstvo (Ministerstvo vnitra 2018e). Mezi ně patří MEDEVAC přivázející české lékaře a zdravotníky do oblastí zasažených příjezdem vysídlených lidí, aby provedli chirurgické zákroky, které by jinak byly v místních podmínkách nemyslitelné. Dále sem lze počítat investice české vlády do vybavení přístřešků v jordánském uprchlickém táboře Azraq. Ani jeden z těchto projektů však nemá významný rozpočet a oba jsou implementovány ministerstvem vnitra, nikoli ministerstvem zahraničních věcí (odpovědným za rozvojovou spolupráci jako takovou). První z nich má přitom obecně méně porozumění pro zásady efektivity rozvoje, chybí mu stanovení dlouhodobých cílů a závazků a často je připraveno projekty „ohnout“ ve jménu splnění cílů v oblasti kontroly migrace.

Je pravda, že výhrady zde uvedené vůči zvyšující se kondicionalitě pomoci z České republiky na základě (ne)splnění migračních kritérií lze aplikovat na celkové směřování evropské debaty. Jak dokresluje zpráva organizace CONCORD Europe o Světenském fondu EU pro Afriku (2018), rozvojové prostředky se stále častěji přesouvají na splnění bezpečnostních priorit, kde ale už nemají žádný pozitivní dopad ani na migranty samotné, ani na místní obyvatelstvo. Abychom přešli uplatňování totožné logiky v projektech České republiky, je třeba překonat celý tento panevropský trend. Jinak může budoucnost přinést místo tolik potřebné (a vzývané) pomoci v zemích původu a tranzitu migrantů pouze lepší výzbroj pro pohraničníky.

Foto: Caritas Internationalis

KAPITOLA 7

POZNATKY A ZÁVĚRY

Při zkoumání české migrační situace z širší perspektivy docházíme k závěru, že přistěhovalectví je bezprostředním přínosem pro českou ekonomiku i celou společnost. Tváří v tvář minimální míře nezaměstnanosti se v poslední době zvyšoval objem pracovní migrace. Skutečností je, že její řízení není vždy systematické, integrační podpora často chybí a naladění široké veřejnosti vůči příchozím není vždy pozitivní. Že jde v souhrnu o jednoznačně pozitivní jev, však ukazuje srovnání se současnou situací Maďarska. To je konfrontováno na jedné straně s tisíci mladých lidí, kteří odcházejí za příležitostmi do zahraničí, a na druhé straně s restriktivní migrační politikou, která představuje stavební kámen politiky Viktora Orbána. Důsledkem je akutní nedostatek pracovní síly, který se maďarský premiér pokusil řešit zvýšením stropu na přesčasy, které lze považovat po zaměstnanci, z 250 na 400 hodin ročně (tj. asi 8 hodin týdně). To ihned vyvolalo masové protesty, během nichž se pro návrh vžilo označení „otrocký zákon“ (Beauchamp 2018).

Česká politika otevřených dveří vůči pracovní migraci (jakkoli převážně omezená na některé prioritní země původu cizinců) v tomto smyslu představuje rozumnější alternativu. Kromě toho, ačkoli Česko není prominentní emigrační zemí, přibližně čtvrt milionu jeho občanů žijících a pracujících v zahraničí posílá domů významné objemy peněz v podobě remitencí (přesahujících v souhrnu objem peněz, které jsou takto odesílány z Česka), zejména proto, že většina českých emigrantů pracuje za vyšší mzdy, než na které by dosáhli ve své zemi.

K doplnění této analýzy následuje sada doporučení, jejichž cílem je představit opatření a změny, které by vedly k plnému využití potenciálu migrace v českém kontextu jak pro samotné cizince, tak pro jejich země původu a v neposlední řadě i pro Českou republiku. Tato doporučení jsou adresována především českým státním orgánům, ale zároveň mohou být relevantní i pro lokální aktéry, stejně jako pro nadnárodní aktéry v oblasti migračních politik.

A. Posílené řízení migrace

Řízení migrace v České republice tak, jak bylo konceptualizováno a implementováno v posledních třech dekadách, vykazuje tváří v tvář novým výzvám strukturální nedostatky. Jsou proto třeba některé systémové změny včetně proměny celého uvažování o migraci.

Zprvce není dále myslitelné, že se problematika migrace bude řešit převážně technokratickým způsobem a mimo dohled veřejnosti. I pokud by se bezprostřední výzvy spojené s migrací staly méně urgentními, návrat do dob, kdy šlo o téma nízkého politického významu, je nepředstavitelný. To také znamená, že rozhodnutí týkající se jak příchodu zahraničních pracovníků, tak žadatelů o azyl je třeba přijímat na nejvyšší politické úrovni, a měla by zahrnovat proaktivní konzultace s širokou veřejností. Je zjevně potřeba zlepšit otevřenou komunikaci na toto téma ze strany zapojených resortů, a to včetně překladu odborných záležitostí do tezí srozumitelných široké veřejnosti. Pro začátek by se mohl ustanovit průřezový princip vládních politik „žádná pracovní migrace bez integrace“, nejen proto, že v poslední době proběhlo několik znepokojivých snah zakotvit do legislativy krátkodobé, tzv. gastarbeiterské programy, které by pro příchozí znamenaly extrémně omezená práva, nemožnost participovat na integračních programech a povinnost zemi do 12 měsíců opět opustit.

Zadruhé horizontální úroveň řízení migrace vyžaduje revizi stávajícího systému, v němž je suverénem Ministerstvo vnitra České republiky. Integrační politika by se měla oddělit od kontroly vstupů a pobytů a organicky začlenit do agendy Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Mezinárodní rozvojová spolupráce, realizovaná Ministerstvem zahraničních věcí ČR, se nesmí dostat do vleku migrační kondicionality. Další ministerstva včetně školství, spravedlnosti, průmyslu a obchodu by měla být motivována k aktivitě ve vztahu k cizincům pobývajícím

na českém území. Česká republika očividně potřebuje efektivní koordinační mechanismus na vládní úrovni nadaný úkolem prosazovat a napříč resorty sladovat migrační a integrační politiku založenou na datech a dlouhodobém plánování. To vše by přitom mělo tvořit integrální součást širšího úsilí o socioekonomický rozvoj, v souladu s Cíli udržitelného rozvoje OSN a Agendou 2030.

Zatřetí je především ve vztahu k začleňování migrantů důležité významně posílit roli krajských a obecních samospráv. Dlouhodobě realizovaný přístup „shora dolů“ vedl k omezeným kompetencím a odpovědnosti těchto subjektů. Je proto třeba jej překonat a postupně nahradit systémem stavícím na lokálních potřebách a zkušenostech. Obecní a krajské samosprávy by měly být motivovány skrze pozitivní i negativní nástroje, aby začaly nahlížet migranty – bez ohledu na jejich specifický status – jako na jedné straně cílovou skupinu a na straně druhé spolutvůrce politik. Nová architektura integrace cizinců by tak měla organicky zapojit i samotné migrantské komunity, což je oblast, ve které zůstávají značné rezervy.

B. Zlepšení sběru dat k porozumění vztahu mezi migrací a rozvojem

Podstatným předpokladem k porozumění vztahu mezi migrací a rozvojem a ke zlepšení podmínek, aby migranti mohli plně přispět k rozvoji ve svých zemích původu i v nové destinaci, je dostupnost spolehlivých a zpracovaných kvantitativních i kvalitativních dat. Statistické údaje a informace vykreslující příspěvek migrantů k rozvoji by měly být rozšířeny, aby pokryly oblasti, jako je hospodářský, stejně jako kulturní, sociální a politický přínos cizinců. Data o zaměstnání, vzdělávání, sociální ochraně, zdraví, ubytování a společenském postavení migrantů (stejně jako dalších skupin obyvatel) mohou významně pomoci při tvorbě kvalitních zákonů, veřejných politik a při jejich implementaci. Bylo by zároveň žádoucí zdokumentovat, sdílet a vyhodnotit projekty, iniciativy a aktivity v oblasti migrace a rozvoje. Monitoring a evaluace projektů umožňují budoucím realizátorům se poučit a zlepšit vlastní práci. Budování a sdílení znalostí a učení se z minulých zkušeností je nezbytností pro budoucnost. (Omezené) veřejné angažmá migrantů by se mělo stát předmětem vědeckého výzkumu, který by mohl naznačit cesty, jak jej cíleně a udržitelně podpořit.

C. Zjednodušení zákonů a zkrácení řízení

Výše jsme uvedli, že právní rámec regulující migrační a integrační politiku v České republice je matoucí, často novelizovaný, a v praxi neumožňuje cizincům vynadat se bez pomoci zvenku ve vlastních právech a povinnostech. Kromě toho jsou související řízení jak pobytového, tak azylového typu často charakterizována průtahy (ačkoli se situace v poslední době částečně zlepšila). Reforma celého právního rámce by tak byla velmi žádoucí. Je však potřeba mít na paměti, že aktuální politické implikace by při takovém úsilí mohly vést k rozšíření restrikcí. Pokud proběhne, bude tato reforma vedena ministerstvem vnitra. Lze doporučit, aby jejím cílem bylo v první řadě zjednodušení souvisejících předpisů a řízení a aby jejich aplikace byla konzistentní a předvídatelná. Těžko si představit, že by se taková snaha obešla bez přímé účasti těch, kteří mají zkušenost se stávajícím rámcem a jeho nedostatky, a to včetně samotných migrantů a nevládních organizací, které jim pomáhají. Vedle toho by se z důvodu předvídatelnosti systému a šancí cizinců na úspěšnou integraci prioritou mělo stát zvýšení jistoty pobytového statusu migrantů včetně realistického výhledu na získání občanství.

D. Ochrana pracovních a sociálních práv migrantů

Jak bylo naznačeno výše, nedostatečná ochrana pracovních a sociálních práv migrantů je dlouhodobým problémem. Existuje zjevná potřeba zvýšit kapacity Státního úřadu inspekce práce, aby se rozšířil počet a rozsah vykonávaných kontrol na pracovišti k identifikaci a tvrdému potrestání případů vykořisťování, nedůstojného zacházení či nezákonného vystavení zaměstnanců vůči zdravotním rizikům. To se samozřejmě týká nejen migrujících pracovníků, ale stejně tak i českých státních občanů. Stávající praxe spojování pracovněprávních inspekcí a policejních kontrol pobytového statusu migrantů vede často k neochotě migrantů spolupracovat, což na druhé straně znemožňuje prokázání nezákonného zacházení ze strany zaměstnavatelů. Významným pozitivním krokem by bylo vytvoření efektivního mechanismu mimo rámec soudní soustavy umožňujícího migrantům vymoci dlužné mzdy. Zvláštní pozornost si dále zasluhují pracovníci a pracovníci v domácnostech, jejichž situace se obvykle vymyká jakémukoli doзору státních orgánů. Prvním logickým krokem by zde byla ratifikace Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 189 o pracovnících v domácnostech.

E. Integrace a služby

Z výše rozvedených důvodů je migrace ve své stávající podobě pro Českou republiku významně pozitivním fenoménem. Bohužel, negativní naladění veřejnosti a nedokonalosti v institucionální architektuře podkopávají šance na úspěšné usazení se a integraci nově příchozích, a tím i na plné využití jejich rozvojového potenciálu. Aby se předešlo budoucímu sociálnímu vyloučení, je potřeba přestat nahlížet na cizince jakožto na nahraditelnou pracovní sílu. Naopak by vždy měli být vnímáni jako lidské bytosti nadané právy a potřebami. Jejich integrace by v tomto smyslu měla být prezentována jakožto přínos pro celou společnost, jímž nepochybně je. Integrace je proces, který by měl být zahájen v okamžiku, kdy cizinec či cizinka vstoupí na českou půdu s úmyslem zde zůstat. Kurzy českého jazyka (včetně pokročilých a odborných) a kurzy sociokulturní orientace musí být dostupné všem zájemcům. Náklady na jejich organizaci by měl nést stát, případně zaměstnavatelé, kteří přivážejí pracovníky ze zahraničí. Komunitní aktivity, zejména organizované místní samosprávou, jsou další cestou k podpoře začleňování a měly by být využívány daleko více.

Zvyšování jistoty pobytového statusu spolu s rozšířením příležitostí pro sloučení rodiny jsou ověřenými faktory s pozitivním dopadem na integraci. Ta je však nepředstavitelná bez toho, aby byly splněny základní potřeby cizinců. To zahrnuje na prvním místě dostupné a důstojné bydlení. Zde jsou možnosti veřejných institucí kvůli rozsáhlým privatizacím bytového fondu v uplynulých desetiletích omezené. Jasně se ukazuje potřeba nového zákona o sociálním/dostupném bydlení, v jehož rámci by měli být dlouhodobě pobývajícím cizincům zahrnuti mezi cílové skupiny. Ochrana práv migrantů na pracovišti musí být posílena včetně tvrdších postihů pro zaměstnavatele, kteří porušují pracovní právní předpisy. Je třeba zajistit přístup cizinců ke zdravotní péči srovnatelný s českými občany a ukončit stávající praxi diskriminace migrantů ve zdravotnických zařízeních a zneužívání jejich situace soukromými zdravotními pojišťovnami. Inkluzivní vzdělávání dětí migrantů vyžaduje podstatné navýšení financování stejně jako změny ve stávajícím rigidním kurikulu.

F. Azylový systém poskytující ochranu potřebným

Přestože Česko má azylový systém, který ve svém základu funguje, lze na něm nalézt řadu nedostatků. Zprv je téměř jisté, že v případě náhlého příchodu tisíců žadatelů o azyl by infrastruktura počítající ročně s 1 500 žádostmi o mezinárodní ochranu selhala. Zadržované existují zprávy

o policii realizující tzv. pushbacky potenciálně ohrožených osob, které usilují o podání azylové žádosti na pražském letišti, a to přestože nad touto praxí neexistuje žádný institucionální dohled. Zatřetí je počet udělených azylů a doplňkových ochrany ve vztahu k počtu žadatelů velice nízký i v případě žadatelů přicházejících ze zemí zmítaných konflikty, což vyjde najevo při srovnání s mnoha západoevropskými státy. Začtvrté zůstává detence migrantů nadužívaným institutem a je realizována i vůči rodinám s dětmi, v rozporu s jejich nejlepšími zájmy. Komunitní alternativy zůstávají neprozkoumané. Zapáté musí být Státní integrační program konstantně rozvíjen tak, aby dokázal odpovědět na potřeby uznaných uprchlíků a vytvořil podmínky pro jejich integraci. Vzhledem ke geografické poloze Česka, nízkému ročnímu počtu žadatelů o azyl a politicky jasně deklarovanému odmítnutí přesídlit nebo relokovat jakékoli uprchlíky, je možné přinejmenším legitimně očekávat, že lidé, kteří azyl nebo doplňkovou ochranu získají, dostanou od státu veškerou nezbytnou podporu.

G. Boj s rasismem a xenofobií

Každý nenávislný projev na sociálních sítích, každý případ diskriminace na rasovém či náboženském základě a všechny rasistické výroky ze strany politických elit podkopávají dlouhodobé úsilí o mírové soužití a úspěšnou integraci cizinců pobývajících v České republice. Jde o velmi závažné téma. Normalizace agresivního jednání vůči lidem jiné barvy pleti nebo určitého vyznání je trendem, který dnes sledujeme po celém světě. Těžko si představit, že by bylo možné plně využít pozitivních aspektů migrace do Česka bez toho, aby se problematice dostalo adekvátní pozornosti a odezvy na vysoké politické úrovni. Tvrdé trestání jakýchkoli rasově či nábožensky motivovaných trestných činů spáchaných ve virtuálním prostoru je zde pouze prvním krokem. Politické elity musí konzistentně vysílat zřetelný signál, že rasistické, xenofobní a zejména pak islamofobní chování je ve veřejné sféře nepřijatelné. Zároveň je nezbytné, aby politici konkrétními akcemi zlepšili bezpečnostní situaci cizinců žijících v zemi, kterým hrozí zadržování nebo násilí.

Je třeba vzít na vědomí, že se častými předměty nenávislných výroků nestávají pouze sami migranti, ale že je často namířeno i proti lidem, kteří jim pomáhají, ať už jako dobrovolníci nebo placení sociální pracovníci. Tito lidé si přitom také zaslouhují uznání a úctu aktérů na národní úrovni.

H. Změna vnějších politik

Vše, co zde bylo dosud uvedeno, má za cíl přispět k holistickému a humánnímu přístupu k řízení migrace. Ten by měl migrační a rozvojové otázky zahrnout jako součást národního příspěvku k Cílům udržitelného rozvoje a Agendě 2030, dokumentům, kterým se doposud dostalo málo politické pozornosti a ještě méně implementace napříč sektory. Doplnit by je měly vnější politiky České republiky se zvláštním důrazem na rozvoj a humanitární pomoc. Zatímco v minulosti byla česká zahraniční politika věrna odkazu Václava Havla a prosazovala řešení založená na právech a potřebách migrantů i mezinárodní solidaritě, posledních několik let jsme svědky mnohem méně hodnotového a mnohem více utilitárního přístupu. Například došlo k přesouvání rozvojových prostředků na cíle omezování neregulérní migrace včetně vynucování návratů, a to i za cenu porušování práv migrantů. Tento trend je potřeba zvrátit a k tomu je nezbytné podstatné navýšení prostředků, které jsou dnes jako ODA posílány do prioritních zemí a jinam. K tomu je třeba nastavit indikátory založené na kritériích Cílů udržitelného rozvoje, a to včetně boje s chudobou, zajištění dostupného bydlení či důstojné práce, aby se naplnily teze o „pomoci migrantům v zemi původu“.

KAPITOLA 8

DOPORUČENÍ

Posílení správy věcí veřejných v souvislosti s migrací

- 1 Proaktivní komunikace objektivních faktů týkajících se migrace ze strany veřejné správy a také podpora migrantů a uprchlíků v jejich integraci na pracovní trh a do české společnosti.
- 2 Zapojení celé vlády do revize a implementace migrační a azylové politiky ČR, zajištění rozvoje celého státu a zlepšování kvality života všech obyvatel, otevření dalších možností k imigraci a integraci a zároveň omezení systému vykořisťování zahraničních pracovníků.
- 3 Sladění migrační a azylové politiky ČR s širokým plánem socioekonomického rozvoje na národní úrovni v souladu s Cíli udržitelného rozvoje OSN a Agendou 2030.
- 4 Vypracování komplexního systému řízení migrace s vnitrostátními koordinačními a kooperačními mechanismy, zahrnujícího všechna příslušná ministerstva a instituce, jakož i příslušné organizace občanské společnosti a migrantské organizace.
- 5 Posílení role a aktivity místních samospráv při prosazování a usnadňování začleňování migrantů. Zajištění, aby místní samosprávy zahrnovaly všechny rezidenty včetně trvale usazených migrantů do správy obecních záležitostí.
- 6 Zlepšení sběru, analýzy a využití údajů a znalostí o migraci. Využití vazby migrace a rozvoje pro tvorbu příslušných politik a veřejnou komunikaci na lokální úrovni.

Legislativa a postupy: ochrana práv, udržování soudržnosti

- 7 Provedení přezkumu vnitrostátního legislativního rámce s ohledem na dodržování lidských práv a mezinárodních standardů a norem v pracovněprávní oblasti.
- 8 Zajištění prosazování a vymáhání pracovních práv migrantů dle ratifikovaných mezinárodních pracovních standardů a evropských směrnic.
- 9 Ratifikace klíčových mezinárodních úmluv pro řízení migrace k posílení vnitrostátních právních předpisů a politik v souladu s mezinárodními normami, konkrétně Mezinárodní úmluvy o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin (1990), Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 97 o migraci za účelem zaměstnání, Úmluvy MOP č. 143 o migrujících pracovnících a Úmluvy MOP č. 189 o důstojné práci pro domácí pracovníky.
- 10 Zajištění odpovídajících pravomocí Státního úřadu inspekce práce a jeho prostředků ke kontrole dodržování vnitrostátních norem práce, zdraví, bezpečnosti a důstojné práce na všech pracovištích, zejména tam, kde jsou přítomni migranti.
- 11 Zjednodušení zákonů a administrativních postupů týkajících se migrace, uprchlictví, rozhodování o pobytovém oprávnění, přístupu k zaměstnání, sociálním zabezpečení a zaručení konzistentnosti a předvídatelnosti jejich uplatňování.
- 12 Garance přístupu ke spravedlivému azylovému řízení v ČR a zajištění, aby udělení azylu bylo založeno výhradně na normativních standardech a důkazech o osobním ohrožení každého jednotlivce, a ne na domácích politických pohnutkách nebo jen na obecném posouzení bezpečnostní situace v zemi původu.

Předcházení diskriminaci a xenofobii; podpora respektu, rovnosti a lidského rozvoje

13 Posílení vnitrostátních právních předpisů o rovném zacházení a boji proti diskriminaci a rasismu. Podpora jejich implementace v souladu s mezinárodními smluvními závazky ČR, judikaturou a osvědčenými postupy.

14 Zajištění podpory a solidarity pro cizí státní příslušníky a etnické a jiné menšiny i osoby a skupiny hájící lidská práva a důstojnost, zejména migrantů a uprchlíků.

Integrace a participace

15 Chápání uprchlíků a dalších migrantů jako osob nadaných stejnými právy a důstojností a uznání jejich nároku na sdílení přínosů a nákladů naší společnosti a místních komunit.

16 Podpora a usnadňování integrace tak, aby zahrnovala vzájemnou úctu a přijetí a byla prospěšná pro všechny.

17 Věnování konkrétní a promyšlené pozornosti při zapojení infrastruktury a zdrojů veřejné správy a celé společnosti včetně soukromého sektoru k zajištění:

- Dostupných informací a nabídky možností integračních aktivit bezprostředně po příjezdu cizinců do ČR.
- Dostupného a přiměřeného bydlení, které je třeba zohlednit v novém zákoně o sociálním bydlení.
- Přístupu ke zdravotní péči a rozšíření přístupu k veřejnému zdravotnímu pojištění.
- Přístupu k sociálnímu zabezpečení a státní sociální podpoře.
- Přístupu všech dětí migrantů a uprchlíků do škol a k inkluzivnímu vzdělávání.
- Kurzů českého jazyka a orientačních kurzů k dispozici všem.
- Uznávání kvalifikací, vzdělání a zkušeností za účelem zaměstnání.
- Přístupu k odbornému a technickému školení a k rekvalifikačním pro přístup k důstojné práci.
- Podpory komunitních aktivit organizovaných zejména místními samosprávami.
- Zlepšení možností pro sloučení rodiny.

Mezinárodní politika

18 Definování „celistvého lidského rozvoje“ jako hlavního pilíře národního příspěvku k realizaci Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj.

19 Obnovení orientace české mezinárodní rozvojové politiky a mezinárodních vztahů na práva, potřeby a solidaritu, zejména při rozdělování rozvojových fondů.

20 Podstatné navýšení objemu rozvojové spolupráce, zejména v prioritních zemích, v nichž se nachází velká populace uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, na základě ukazatelů a srovnávacích kritérií založených na Cílech udržitelného rozvoje OSN.

21 Ukončení prodeje a vývozu zbraní, střeliva a vojenského materiálu z ČR, především pokud hrozí, že skončí v zemích a regionech ozbrojených konfliktů.

LITERATURA

Amnesty International Czech Republic. „Countries Where the Czech Republic Exported Weapons in 2013.“ Navštíveno 8. ledna 2019: <https://www.amnesty.cz/zbrane/en>

Bartsch, Matthias, Andrea Brandt a Daniel Steinorth. 2010. „Turkish Immigration to Germany: a sorry history of self-deception and missed opportunities,“ *The Spiegel*. 7. září. Navštíveno 16. prosince 2018: <http://www.spiegel.de/international/germany/turkish-immigration-to-germany-a-sorry-history-of-self-deception-and-wasted-opportunities-a-716067.html>

Beauchamp, Zack. 2018. „Hungary’s prime minister stole the country’s democracy. Now Hungarians are rising up.“ *Vox*. 17. prosince. Navštíveno 20. prosince 2018: <https://www.vox.com/world/2018/12/17/18144648/hungary-protest-orban-labor-democracy>

Brno Expat Centre. 2018. „What is BEC.“ Navštíveno 16. prosince 2018: <https://www.brnoexpatcentre.eu/>

CAFOD et al. 2018. „Engaging in the 2030 Agenda through the lens of Laudato Si.“ Navštíveno 9. července 2018: https://www.caritas.eu/sites/default/files/cf-sdgs_laudato_si_report_v8_single_page.pdf

Caritas Europa. 2010. „Reflection paper on Migration and Development“. Interní pracovní zpráva.

Charita Česká republika. 2018a. „Asistenční telefonická linka v mongolském, vietnamském a ukrajinském jazyce.“ Navštíveno 15. prosince 2018: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/pomoc-cizincum-v-cr/infolinka/>

Charita Česká republika. 2018b. „Diecézní charita Hradec Králové – pomoc cizincům a uprchlíkům.“ Navštíveno 15. prosince 2018: <https://hk.caritas.cz/jak-pomahame/pomoc-cizincum-a-uprchlikum/>

CONCORD Europe. 2018. *Partnership or Conditionality? Monitoring the Migration Compacts and the EU Trust Fund for Africa*. Navštíveno 17. září 2018: https://concordeurope.org/wp-content/uploads/2018/01/CONCORD_EUTrustFundReport_2018_online.pdf

Český statistický úřad. 2015a. „Foreigners in the Czech Republic.“ Navštíveno 17. září 2018: https://www.czso.cz/documents/10180/20556729/CIZINCI_2015.pdf/c1801bea-485e-4300-abad-8fcf09b93b27?version=1.0

Český statistický úřad. 2015b. „Zahraniční migrace.“ Navštíveno 24. září 2018: <https://www.czso.cz/documents/10180/32912808/320192-16a06.pdf/48c8692a-7f07-46ff-ba54-0b803d27d394?version=1.1>

Český statistický úřad. 2017a. „Foreigners in the Czech Republic.“ Navštíveno 17. září 2018: <https://www.czso.cz/documents/10180/45709982/29002717.pdf/770a1c14-6ea7-4c47-831e-3936e3ca1ab3?version=1.2>

Český statistický úřad. 2017b. „Počet žádostí o mezinárodní ochranu 1998–2016.“ Navštíveno 17. září 2018: https://www.czso.cz/documents/11292/32579082/c02R21_2016.pdf/529082b3-3854-4769-95b9-dd9426eaf397?version=1.0

Český statistický úřad. 2014. „Průměrné mzdy: 4. čtvrtletí 2013.“ Navštíveno 17. září 2018: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2013-2wlwzcxx2x>

Čáповá, Hana. 2018. „Boj o ukrajinské lékaře,“ *Respekt.cz*, 17. února. Navštíveno 13. září 2018: <https://www.respekt.cz/tydenik/2018/8/boj-o-ukrajinske-lekare>

Čížinský, Pavel, Eva Čech Valentová, Pavla Hradečná, Klára Holíková, Marie Jelínková, Martin Rozumek a Pavla Rozumková. 2014. *Foreign workers in the labour market in the Czech Republic and in selected European countries.* Prague, CZ: SIMI.

Čulík, Jan. 2017. „Why is the Czech Republic So Hostile to Muslims and Refugees?“ *EuropeNow*. 9. února. Navštíveno 16. prosince 2018: <https://www.europenowjournal.org/2017/02/09/why-is-the-czech-republic-so-hostile-to-muslims-and-refugees/>

Divinová, Jana. 2018. „Až třetinu nemovitostí v Česku kupují cizinci, nejčastěji Rusové,“ *iDnes.cz*, 20. března. Navštíveno 13. září 2018: https://ekonomika.idnes.cz/cizinci-nemovitosti-v-cesku-byty-rusove-italove-f6y-/ekonomika.aspx?c=A180319_390088_ekonomika_div

Drbohlav, Dušan a Soňa Schovánková. 2011. „Dopady ekonomické krize na migranty a migraci v ČR“ (powerpointová prezentace). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Navštíveno 17. září 2018: <http://migraceonline.cz/doc/DopadykrizeFinal.ppt>

Drbohlav, Dušan. 2015. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance – (rozvoj).* Prague, CZ: Karolinum.

Esipova, Neli, John Fleming a Julie Ray. 2017. „New Index Shows Least-, Most- Accepting Countries for Migrants.“ Gallup. 23. srpna. Navštíveno 17. září 2018: http://news.gallup.com/poll/216377/new-index-shows-least-accepting-countries-migrants.aspx?g_source=World&g_medium=newsfeed&g_campaign=tiles

Evropský hospodářský a sociální výbor. 2018. „The cost of non-immigration and non-integration.“ Information report. Navštíveno 15. prosince 2018: <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/cost-non-immigration-and-non-integration>

Eurostat. 2018. „Unemployment rates, seasonally adjusted.“ Červen. Navštíveno 17. září 2018: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Unemployment_rates,_seasonally_adjusted,_June_2018_\(%25\)_F2.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Unemployment_rates,_seasonally_adjusted,_June_2018_(%25)_F2.png)

Faltová, Magda. 2018. „Firmy lákají migranty, obce to netuší,“ *Lidové noviny*, 14. srpna.

František. 2015. *Encyclical Letter Laudato Si' of the Holy Father Francis on Care for Our Common Home.* Navštíveno 9. června 2018: http://w2.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html.

Franková, Hana. 2017. „Czech Republic.“ In *Pushed Back at the Door: Denial of Access to Asylum in Eastern EU Member States.* Budapest, HU: Hungarian Helsinki Committee.

Frelak, Justyna Segeš. 2017. „Migration climate, discourse and policies in Poland.“ Pp. 18-25. In *Migration politics and policies in Central Europe.* Bratislava, SK: GLOBSEC Policy Institute.

Global NextGen Index. 2018. „Czech Republic.“ Navštíveno 28. října 2018: <http://next-gen-index.org/wp/en/scorecards/czech/>

Global Peace Index. 2018. „Measuring Peace in a Complex World.“ Institute for Economics and Peace. Navštíveno 12. prosince 2018: <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2018/06/Global-Peace-Index-2018-2.pdf>

Houda, Přemysl. 2014. „Co si čeští Ukrajinci myslí o událostech ve své domovině,“ *Česká pozice*, 31. července. Navštíveno 21. září 2018: http://ceskapozice.lidovky.cz/co-si-cesti-ukrajinci-mysli-o-udalostech-ve-sve-domovine-p2t-/tema.aspx?c=A140729_112430_pozice-tema_kasa

Hovorková, Kateřina. 2016. „Dokázali se prosadit v cizině. Teď se řada Čechů vrací do vlasti,“ *iDnes.cz*, 12. srpna. Navštíveno 18. září 2018: https://finance.idnes.cz/cesi-prace-v-zahranici-navrat-domu-vyzkum-fgj-/podnikani.aspx?c=A160810_152145_podnikani_kho

Hronová, Markéta. 2017. „Pěťadvacetiletá Vietnamka z Mostu uspěla v OSN,“ *Aktuálně.cz*, 6. července. Navštíveno 13. září 2018: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/petadvacetileta-vietnamka-z-mostu-uspela-v-osn-mezi-kandidat/r-eb9f8b8251d611e790040025900fea04/>

Index Mundi. „Arms exports (SIPRI trend indicator values) - Country Ranking“. Navštíveno 8. ledna 2019: <https://www.indexmundi.com/facts/indicators/MS.MIL.XPRT.KD/rankings>

Janáková, Barbora. 2015. „Útoků na imigranty v Česku přibývá,“ *Novinky.cz*, 1. srpna. Navštíveno 18. září 2018: <https://www.novinky.cz/domaci/376418-utoku-na-imigranty-v-cesku-pribyva.html>

Juhász, Attila a Edith Zgut. 2017. „Recent changes in refugee-related policies in Hungary.“ Pp. 13-17 in *Migration politics and policies in Central Europe.* Bratislava, SK: GLOBSEC Policy Institute.

Jungwirth, Tomáš. 2017. „Czech migration policy and discourse: fuelling the fire.“ Pp. 7-12 in *Migration politics and policies in Central Europe.* Bratislava, SK: GLOBSEC Policy Institute.

Jungwirth, Tomáš. 2018. „Migranty nechceme, pracovníky potřebujeme,“ *Aktuálně.cz*, 4. června. Navštíveno 13. září 2018: <http://blog.aktualne.cz/blogy/pohled-zblizka.php?itemid=31786>

Kleinová, Nikola, 2013. *Emigrace z komunistického Československa a Češi v Dánsku*. Prague, CZ: Charles University in Prague, Fakulta humanitních studií.

Klimeš, David. 2014. „Ukrajinci v Česku: hledání identity, která je těžko k nalezení i doma,“ *Euro.cz*, 6. dubna. Navštíveno 18. září 2018: <https://www.euro.cz/byznys/ukrajinci-v-cesku-hledani-identity-ktera-je-tezko-k-nalezeni-i-doma-1075408>

Klímová, Marie a Lenka Rosková. 2017. „The economic consequences of contemporary European migration crisis on the Czech Republic.“ *Kontakt* 19(4): 253-262.

Kočí, Petr. 2018. „Nejsou lidi! Jak českou ekonomiku brzdí rekordně nízká nezaměstnanost.“ *iRozhlas.cz*, 15. února. Navštíveno 16. prosince 2018: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/analyza-nizka-nezamestnanost-cesko-ekonomika_1802150700_pek

2012. „Konkurence řetězců a Vietnamců zruinovala tisíce tradičních prodejen,“ *ČT24.cz*, 1. února. Navštíveno 13. září 2018:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1193786-konkurence-retezcu-a-vietnamcu-zruinovala-tisice-tradicnich-prodejen>

Kopecký, Josef. 2018. „Nechci přijmout ani jednoho migranta, je to symbol, řekl Babiš velvyslancům,“ *iDnes.cz*, 27. srpna. Navštíveno 13. září 2018: https://zpravy.idnes.cz/premier-babis-porada-s-ceskymi-velvyslanci-ministr-hamacek-pou-/domaci.aspx?c=A180827_085053_domaci_kop

Koutná, Martina, Anna Krčková a Tereza Vavřínová. 2016. „Educational Mismatch Among Immigrants in the Czech Republic – Selected Issues.“ *Sociologie* 48(6): 572-600.

Lebeda, Petr a Vendula Menšíková. 2016. *Vnější politiky EU a ČR pro vysídlení a migraci: strategie, nástroje a doporučení*. Prague, CZ: Glropolis.

Lukáč, Petr. 2017. „Firmám chybí 200 tisíc lidí,“ *iHNed.cz*, 9. října. Navštíveno 13. září 2018: <https://byznys.ihned.cz/c1-65908420-firmam-chybi-290-tisic-lidi-vlada-situac-nezvlada-resit-potrebuje-ekonomicke-migranty-naleha-svaz-prumyslu>

Marešová, Jarmila. 2016. „Cizinci v ČR a jejich ekonomické aktivity.“ *Demografie* 59(1): 79-82. Navštíveno 17. září 2018: <https://www.czso.cz/documents/10180/46203820/Prehledy.pdf/eee1807b-696e-42d7-84c4-fd2d6a70c781?version=1.0>

Median. 2018. „Mongolští migranti.“ Výzkum pro Charitu Česká republika.

Migrace.com. 2017. „Města a inkluzivní strategie.“ Popis projektu. Navštíveno 21. prosince 2018: <https://www.migrace.com/cs/regularizace/mesta-a-inkluzivni-strategie>

Ministerstvo zahraničních věcí. 2015. „Počet českých krajanů v zahraničí.“ Navštíveno 17. září 2018: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/pocet_ceskych_krajanu_v_zahranici.html

Ministerstvo zahraničních věcí. 2017. „Czech ODA 2016.“ Navštíveno 24. září 2018: https://www.mzv.cz/jnp/en/foreign_relations/development_cooperation_and_humanitarian/information_statistics_publications/czech_oda_2016.html

Ministerstvo vnitra. 2018a. „Cizinci s povoleným pobytem.“ Navštíveno 17. září 2018: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>

Ministerstvo vnitra. 2018b. „Integrace cizinců na území ČR.“ Navštíveno 17. září 2018: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

Ministerstvo vnitra. 2018d. „Krajané.“ Navštíveno 17. září 2018: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/krajan.aspx>

Ministerstvo vnitra. 2015. „Strategie migrační politiky České republiky.“ 29. července. Navštíveno 17. září 2018: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx>

Ministerstvo vnitra. 2018c. „The Czech Government’s Migration Policy Principles.“ Navštíveno 17. září 2018: <http://www.mvcr.cz/mvcren/article/the-czech-government-s-migration-policy-principles.aspx>

Ministerstvo vnitra. 2014. „Ukrajinská část projektu MEDEVAC se blíží k závěru.“ 6. června. Navštíveno 18. září 2018: <http://www.mvcr.cz/clanek/ukrajinska-cast-projektu-medevac-se-blizi-k-zaveru.aspx>

Ministerstvo vnitra. 2018e. „Zahraniční pomoc ministerstva vnitra.“ Navštíveno 15. prosince 2018: <https://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=22100122>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2017. „Vývoj zaměstnanosti podle odvětví činnosti CZ-NACE.“ Navštíveno 17. září 2018: https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2016/1.pdf

MIPEX. 2015. „Czech Republic.“ Navštíveno 17. září 2018: <http://www.mipex.eu/czech-republic>

Miko, Martin. 2017. „Českým šachovým velmistrem bude 16letý mladík s vietnamskými kořeny Thai Dai Van Nguyen,“ G.cz, 12. prosince. Navštíveno 13. září 2018: <https://g.cz/ceskym-sachovym-velmistrem-bude-16lety-mladik-s-vietnamskymi-koreny-thai-dai-van-nguyen/>

OECD. 2018a. „Foreign-born participation rates.“ Navštíveno 17. září 2018: <https://data.oecd.org/migration/foreign-born-participation-rates.htm#indicator-chart>

OECD. 2018b. „Foreign-born unemployment.“ Navštíveno 17. září 2018: <https://data.oecd.org/migration/foreign-born-unemployment.htm#indicator-chart>

OECD. 2018c. „International Migration Outlook 2018.“ Navštíveno 17. září 2018: <http://www.oecd.org/migration/international-migration-outlook-1999124x.htm>

Úřad vlády České republiky. 2016. „Strategický rámec Česká republika 2030.“ 30. listopadu. Navštíveno 17. září 2018: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/CR-2030_Navrhova-cast_final-k-MPR_30-11-2016.pdf

OHCHR. 2015. „Zeid urges Czech Republic to stop detention of migrants and refugees.“ 22. října. Navštíveno 17. září 2018: <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16632&LangID=E>

2017. „Osmnáctiletá Češka vyhrála soutěž o nejlepšího mladého vědce Evropy,“ *ČT24.cz*, 26. září. Navštíveno 13. září 2018: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/2253739-osmnactileta-ceska-vyhrala-soutez-o-nejlepsiho-mladeho-vedce-evropy-porota-ocenila-jeji>

Ostřanský, Bronislav. 2014. *Atlas muslimských strašáků*. Prague, CZ: Kosmas.

Ostřanský, Bronislav. 2018. *Islamofobie po Česku*. Prague, CZ: Vyšehrad.

Oxfam. 2017. „An Emergency for Whom? Briefing note on the EU Emergency Trust Fund for Africa.“ Listopad. Navštíveno 17. září 2018: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp-emergency-for-whom-eutf-africa-migration-151117-en_1.pdf

Pechová, Eva. 2007. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování*. Výstup projektu organizace La Strada „Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem“.

Pew Research Center. 2018. „Eastern and Western Europeans Differ on Importance of Religion, Views of Minorities and Key Social Issues.“ 29. října. Navštíveno 16. prosince 2018: <http://www.pewforum.org/2018/10/29/eastern-and-western-europeans-differ-on-importance-of-religion-views-of-minorities-and-key-social-issues/>

2014. „Po roce 1989 odešlo do ciziny až 200 tisíc Čechů. Nejvíce do USA,“ *Lidovky.cz*, 5. června. Navštíveno 13. září 2018: https://www.lidovky.cz/po-roce-1989-z-ceska-odeslo-az-200-tisic-lidi-nejvice-do-usa-pp3-/zpravodomov.aspx?c=A140605_172600_ln_domov_sk

Požizek, Pavel. 2018. „Lesk a bída integrace cizinců.“ *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica* 2: 49-72.

Pravec, Josef. 2017. „Svět nedokáže čelit konfliktům, problémům s ekologií a s uprchlíky,“ *iHNed.cz*, 24. května. Navštíveno 17. září 2018: <https://ekonom.ihned.cz/c1-65740790-musime-se-zmenit>

Restu. 2018. „Vietnamské restaurace Praha.“ Navštíveno 17. září 2018: <https://www.restu.cz/praha/vietnamske-restaurace/>

Seidlová, Markéta. 2018. *Mezinárodní migrace a Česko: ze země emigrantů zemi imigrantů*. Czech Demographic Society Conference. Navštíveno 13. září 2018: <http://www.czechdemography.cz/res/archive/005/000562.pdf?seek=1527274673>

SIPRI „Arms exports (SIPRI trend indicator values) - Country Ranking,“ *Index Mundi*. Navštíveno 8. ledna 2019: <https://www.indexmundi.com/facts/indicators/MS.MIL.XPRT.KD/rankings>

Skoupá, Adéla a Markéta Šrajbrová. 2018. „Z jihu Evropy přichází do Česka za prací stále více lidí,“ *iHNed.cz*. 11. června. Navštíveno 13. září 2018: <https://archiv.ihned.cz/c1-66164340-jihoevropany-laka-prace-v-cesku>

Stream.cz. 2018. „Cizinci v Česku.“ Navštíveno 17. září 2018: <https://www.stream.cz/porady/cizinci-v-cesku>

Škardová, Marie. 2018. „Zaměstnávání cizinců v Česku: Porušování zákona a vykořisťování,“ *HateFree*, January 15. Retrieved December 18, 2018 from <https://www.hatefree.cz/blo/clanky/2550-prace-cizinci-cesko>

Taran, Patrick. 2012. „Rethinking Development and Migration; Some Elements for Discussion,“ online GMPA Working Paper by Global Migration Policy Associates. Navštíveno 8. února 2019: <https://www.globalmigrationpolicy.org/articles/dynamics/AU-RECs%20migration%20governance%20context%20brief%20GMPA-TARAN%2016dec13R.pdf>

Taran, P. et al. 2016. „The Sustainable Development Goals and Migrants/Migration.“ online Global Migration Policy Associates (GMPA) brief document. Revised 2018. Retrieved on February 6, 2019 from http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/events/coordination/14/documents/backgrounddocs/GMPA_14CM.pdf

The Vatican's Section on Migrants & Refugees. 2018. „Towards the Global Compacts on Migrants and on Refugees 2018.“ Navštíveno 8. ledna 2019: <https://migrants-refugees.va/20-action-points-migrants/>

The World Bank. „Labor force – total: Czech Republic.“ Navštíveno 8. ledna 2019: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.IN?locations=CZ>

The World Bank. 2017. „Migration and Remittances Data.“ Navštíveno 16. prosince 2018: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data>

UN Department of Economic and Social Affairs (DESA) 2017. *The International Migration Report 2017* (Highlights). Navštíveno 6. února 2019: <https://www.un.org/development/desa/publications/international-migration-report-2017.html>

Vlková, Jana. 2016. „Nemocnicím chybí tisíce sester,“ *iDnes.cz*, 6. října. Navštíveno 13. září 2018: https://ekonomika.idnes.cz/vlada-doveze-lekare-a-sestry-z-ukrajiny-fcg-/ekonomika.aspx?c=A161005_2277164_ekonomika_rts

Vopálenská, Lucie. 2017. „Čínští křesťané čekají na azyl v Česku už dva roky,“ *Lidovky.cz*, 30. září. Navštíveno 13. září 2018: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cinsti-krestane-cekaji-na-azyl-v-cesku-uz-dva-roky-trest-za-prutahy-uradum_1709300559_kro

Vladislavova 12
110 00 Praha 1
tel: +420 296 243 330
sekretariat@charita.cz
www.charita.cz

Tato publikace vyšla v rámci projektu MIND financovaného z programu Evropské unie pro vzdělávání a osvětu (Development Education and Awareness Raising – DEAR). Informace obsažené v této publikaci nemusí nutně odrážet postoj či názor Evropské unie.